

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De sacramento eucharistiae. Et audienda missa

Gansfort, Johannes

[S.l.], [ca. 1527]

De sacramento eucharistiae [et audienda missa]

[urn:nbn:de:bsz:31-291047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-291047)

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ

Venerabilis M. VVESSELI Groningē. libellus de venerabili sacramento eucharistiæ. Quō in audienda missa se quisq; exercere debet, videlicet illistm̄ intendere ad qđ a dño officium illud institutum est.

Inter missarum officium, necq; legendum extra quippiam, necq; quippiam orandū, sed cōmemorandū tm̄ de passione, de corpore tradito pro nobis, de sanguine pro nobis effuso. Fidelem em̄ seruum nō habet dñs eum, qui omīssis mandatis dñi ea facit in domo, quæ sibi videntur cōmoda domo aut vtilia dño. Puta si cenati dño calicem poscenti, tripodiam porrigat. panem poscenti, cantharum tribuat, quin si pergat hoc modo importun⁹ esse, non iam fidelem, sed & proteruum seruum plagis vapulabit multis. Christus uocatos nos non seruos ad mensam suam sed amicos, iubet conuiuas omnes conuuium illud, conuuium amoris facere in eius cōmemorationē, hoc est, in cōmemorationem traditi corporis & effusi sanguinis. In hac mensa licet uocantis dignatione uelut conuiuæ honoremur, sumus nihilominus necessaria conditione serui. Vnde in hac mensa si pergamus proterue contrauenire mandatis, tamesi alioquin & extra eam horam bonum opus facientes, illa tamen hora uelut proterua importunitate peccamus. Vnde bene dicit Augustinus, Peccat qui legit, peccat qui orat. Dices ergo, Num orare peccatum, num sacra uerba legere peccatū? Nequaq; Sed non obtemperare mandato, peccatum est. Dñs & magister p̄cepit facere in sui cōmemorationē quocienscūq; fecerimus. Et nos mandato surdi, contemnim⁹ mandatorem, & sui calicis cōmemorationem precipienti, non scđm suam, sed scđm nostram illi offerimus uoluntarem, quasi magistro ac tali magistro sapientiores, & abiecta seruitute fugitiui liberti parere contemnentes, aut saltem stulte melius cōtra m̄datum suum placere p̄sumentes, ignoramus quanto nos inte-

a iij

luminis, & c
Ca. vi
communicatione
uoluntas neq;
Ca. vii
qui in beatis
sacramenti
Ca. viii
participatione
ramur. Ca. ix
angelice, & c
ueneris spūali
Ca. x
ut in passione
obis in sacra,
Ca. xi
na sunt, & c
Ca. xii
est, & quant
Ca. xiii
radu. i. com
olle est, & c
Ca. xiiii
oratione
Ca. xv
e p̄ eum re
Ca. xvi
umēdo, & c
Ca. xvii
nō peretū
Ca. xviii
p̄ ppria, & c
Ca. xix
demone
modum

DE SACRAMENTO EUCCHARISTIAE

rim spoliamus, habet enim cōmemoratio ista ueram eucha-
ristiam ut infra patebit. Grandi igitur importunitate peccāt,
qui intra missarum officia quicq̄ aliorū, siue mortuorū uigi-
lias, siue dicendarū horarū numeros absoluunt. Imo nescio si
quicq̄ illo tempore tractare liceat, nisi hoc quod praecepit
dñs dicens. Hoc quocienscūq̄ feceritis, in meam facite cōme-
morationem. Intra ergo missarū misteria, neq̄ legēdum, neq̄
orandum, sed eorū quę pro nostra salute dñs egit & passus est
cōmemoratio pertractanda, & ex ea cōmemoratione si qua
pia surgat affectio, non reiicienda praecepitur, sed una cum sua
radice ex qua orta est colenda faueatur. Non enim sine causa
aut uelut infructuosam summus ille primæ sapientiæ præ-
ceptor suorū operum cōmemorationem praecepit. Nouit em̄
qui naturam ip̄e instituit amorem caput esse & cardinē om-
nium nostrarū actionum, qui si rectus & perfectus, sincerus
& merus esset, omnia nobis munda forent. Nihil enim sic in-
flammare amorem, sicut magna amantis beneficia solet, quo-
niam ea potissimū sunt amoris argumenta. Amor autē amo-
ris est incentiuum nō modo sed & origo. Vis igitur amare?
cōmemora quæ pro te dñs Iesus gessit. Impossibile enim est
ea frequenter mente tractare, quæ pro te dñs tuus deus tuus
saluator tuus ex amore fecerit & pertulerit, & non redama-
re. Frigidæ menti consideratio amantis & illa amantis & ta-
liter amantis consideratio, ignis est incendens & redamare co-
gens, uelit nolit amabit, qui sui amatoris amorem & amorosa
studia commemorat & considerat. A cōmemoratione ergo
suorum operum salutis Magister salutem exordendam præ-
cepit, qua neglecta, non placet in oculis maiestatis quicquid
obtuleris.

¶ Quod iubemur accipere & manducare corpus
dñi, & hoc in eius cōmemorationem,
& cōmemorando comedimus
& resicimus.

Capitulum II.

169
ET AVDIENDA MISSA

Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum quod pro uobis tradetur, hoc quocienscūq; feceritis in meam facite cōmemorationem. Assertio nem unam grandem posuit, & hanc duobus præceptis uallauit. Accipere præcepit & manducare hinc. Illic in eius cōmemorationē facere. Quum dicat. Si cōmemorationē feceritis eorum quæ ego in corpore meo pertuli, non solum in exemplū imitandæ patientiæ, sed magis in præcium redimendæ miseriæ uestræ, quia traditum corpus meū ad ferendum dura, & id pro uobis, ne scilicet ferretis quæ ferre deberetis, nisi ego pro uobis tulissem. Iam uobis meum corpus pro uobis traditum, uere panis, uere cibus erit, uos pascens, uos nutriens, uos reficiens, uos conseruans, uos confortans, uos animans, uos exilarans, letificās, inebrians. Comeditis ergo & manducastis, quocienscūq; tam efficaci, salubri & fructuosa cōmemoratione cōmemineritis. Licet ergo ut deantur duo mandata esse, uere ad integritatem, unū dūtaxat mandatum est. Quod cum nostræ menti proponitur meditandum, intelligentiæ datur discutiendū & ruminādū, maxime uero uoluntati donatur amplectendum & suauiter amandū. Sic enim necessariū, sic per cōmodū, sic suauē, hoc oportuit, hoc expedit, hoc delectat. Quid enim perditis, mortuis, miseris magis necessariū, q̄ uita, redemptio & salus? Quid comodus, expedientius & congruentius, q̄ ut pro nobis offerretur satisfactio plena, quam nos nulla ex parte possemus? Quid autem dulcius, suauius, beatius, q̄ ut in illo corpore pro nobis tradito, in illa carne sacrificata, in illo homine moriente, deus uerbum amator animæ nostræ deliteat, maneat & inueniatur? Libenter ergo domine Ihesu tuam carnem pro me passam, tuum corpus pro me traditum, tuam animam, tuum animū pro me derelictum, commemorabo, sciens quod cōmemoratio si frequens fiat, sterilis non erit. Commemorando enim, non solum promissione tua, sed (quod longe dulcius sapit) etiam dignatione tua præsentem te habeo.

DE SACRAMENTO EUCARISTIAE

Quo enim tuum corpus pro me traditum uere manducabo
 si non te presentem & hospitem habuero animae meae. Quod
 si tamen te dignantem diuitem ac dulcem hospitem habuero,
 haec enim omnia tu promittis commemoranti, quid non ma-
 iora tuae hospitalitatis dona sperabo? Qui enim in te credit, ha-
 bet vitam eternam. Et quo vitam eternam habet, si te non ha-
 beat? Tu enim uera & eterna uita, solus es omnibus credenti-
 bus & commemorantibus, hoc est, non obliuiscere credentibus.
 Fit enim obliuiscenti quod credit aridum, sterile, infructuosum
 & mortuum, perinde quasi non crederet. Sed crebro re-
 memoranti, quia non obliuiscens est eorum quae credit, uita
 iam non prope est aut adest, sed inest. Vita enim nisi insit &
 intimis insit, uita non est. Quantūcūq; igitur tui dñe Ihesu
 commemoro, te habeo locupletem hospitem, habitatorem tugu-
 rij mei. Nec tam uile mihi uidebitur tugurium meum, quod
 maiestas tanta sua dignatione honestat. Scio scio quoniam ex
 tugurio & humili casa, nobilem domum eriges. Indignum
 enim tanto hospiti non magnifice dignationis tuae monimē-
 ta erigere. Dabis igitur dñe non commemorare solum, sed ut
 humile tugurium erigatur, dabis pauperi hospiti tuo, confy-
 derare corpus tuum traditum, dabis diiudicare, dabis ruma-
 re. Scio enim quod magis instruunt & animabunt me uerba sacrae
 fidei tuae, si considerauero, si diiudicauero, si ruminauero, quā
 si solum commemorauero corpus tuum traditum pro me. **U**-
 detur commemoratio, tamen si ueram uitam & eternam uitam
 afferat, simplici uerborum cortice, uelut in superficie, gradem
 quandam subter latentem uitam condere, quam profundius
 penetrando, repperit oculus considerantis, diiudicantis & ru-
 minantis.

¶ Quid & quo commemorandum & ruminandum de
 corpore Christi tradito pro nobis,
 & ad quid traditum.
 Caplm. III.

ET AVDIENDA MISSA

Volenti mihi ruminare, diiudicare & cōsiderare dñe Iesu, vñam adaperi ad interiorem vitam, in his tuis verbis latentem, quantū est opus traditionis illius, quanto traditum corpus tuum. Corpus ergo tuum intelligo, nō solū prorsus omne quicquid corporaliter in sancto illo tuo corpore quōlibet per corpus agibile uel affectibile erat, ut non solum in exterioribus quinque sensibus, sed & in omnibus interioribus organicis viribus imaginationis uel cordis capitis neruorum cōpositionis & cōplexionis tuæ, sancto cōsanctum illud corpus tuum traditum sit, quia & in potentibus organicis, mente, intelligentiā & voluntate pro illa parte latitudinis eternæ, quæ minorata ab angelis, adhuc vixit erat. Grande aliquid Ioannes Euangelista carnem voluit, quā dixit verbum carnem factum. Et quibus traditum, Sane non amicis fovendū, palpandum, oblectandū. Quibus igitur traditum, nisi inimicis, odientibus, & in mortem querentibus aiam tuam. Potest igitur credentibus uideri, ac per hoc & cōmemorantibus satis esse, quod iudeis ad crucifigendū & moriendū traditum est. Et reuera simplicioribus hæc simplex credulitas, & laborum, languorum, dolorum, merorū, vulnerū, angustiarum, afflictionū, exinanitionū, derelictionis, perpeffionis cōmemoratio, est efficax ad salutem. Sed consideranti mihi, quia pro me traditū est, ac diiudicanti quanta me diuino decreto debita miseria manebat, quæ si nō perfecta equitate redimeretur, inuenio corpus tuum traditū illis, quibus ego tradendus fueram, Alioquin enim non pro me traditū fuisset. Tres vero mihi inimici sunt, Pretor, Tabellio & Lictor. Equitate Pretor. veritate Scriba. malignitate Lictor. His ergo tradendus fueram. Sed pro me perditō, dulcissimæ salutator meus, traditū est corpus tuum, & adeo traditū, vt reconciliaretur Pretor, laudaret Scriba, confunderetur Lictor. Traditum igitur corpus tuum ad exoluendum pro me scdm oēm crudelissimi carnificis libidinem, quicquid esset seuiturus in me, Verū non ad id modo, sed quonjā nequiore ab initio in/

b

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

uidia luebat in te agnum, quem quia uiderat regē gloriæ futurum, uenenato semper dente nequissimus ille Draco cum vniuersa viperarum, aspidum, serpentum cohorte semper expetebat. Huic ergo traditus, ut faceret in te quicquid naturalis uirtute, acutissima arte, nequissima malicia, excogitare, ad inuenire, conficere possēt, & omnia pertulisti o mitissime agne tam forti potentia, donec obstrueretur os loquentis iniqua, ut non esset in vniuersa illa cohorte nequissima, qui possēt aperire os & gannire. Verum licet hæc tua uictoria magna regni tui gloria sit, ut uere tamen perfecteq; tibi cantent gloriam, qui te fortem & sanctum regem gloriæ pronunciant, oportuit illorū os plena laude satiari, quo pleno in eternum pectore prorumpant, fortem te in prælio, digni laudatores, quia ueri estimatores, quem deus percussit, angeli persequuti, & super dolorem uulnerum eius demones addiderūt. Consideranti, diiudicanti mihi, necessarium uidetur, ut iudex meus, (qui nisi equitate plena reconciliari non potest,) per tuum corpus pro me traditum, sit reconciliatus. Inuenio igitur traditum iudeis inuenio traditum gentibus & militibus, inuenio traditum Draconi & angelis eius demonibus omnibus. Verum quoniam anima tua in manibus tuis, ut nemo animam tuam colleret a te, sed solus tu potestatem habebas quando uolebas ponendi eam. Ideo nulla truculentia Draconis eicere potuit illam donec sancti sacerdotij tui completum scires esse sacrificium, quod nemo scire poterat, nisi tu angele magni consilij conscius archanorum iudiciorum dei. Traditum enim erat instantissimæ exactrici, diuinæ scilicet equitati, quæ in suam gloriam nisi prorsus iure non restitueretur. Longe siquidē sublimius estimo diuinam iusticiam equare quæ nequissimorū demoniorū ora obstruere, quæ angelorū sanctorū ora laude replere. Vere uere magnum hoc sacrificium, quod in oculis iusticiæ tam præciosum fuit. Vere iam præclarus calix iste salutaris, digne non solum suscipiendus, ad retribuendū dño pro omnibus quæ retribuit nobis, quoniam in oculis

ET
 uirtutibus
 respiciat, sed
 quia præclarus
 & potius
 considerat
 his tenent ac
 incunite negli
 penit totis in
 Dulce est in
 in hmoi uel
 ac de qb' tre
 scilicet nō es
 glecte, stent
 nullo me fin
 nis meq; nu
 eadē pliciti
 diuinitis sci
 sed fluxe
 hil facit
 Q. S.
 quans
 T
 ris, p
 ne acci
 qui in
 piatur
 corpus
 comen
 uisus
 salubre
 tato m

109
ET AVDIENDA MISSA

Vis sustissimi dei, tatus habitus est, ut illi omne debitum non solum
 compensaret, sed & superaret. Non iam assumendus commemorandus
 quia preclarus, verum bibendus. Et quoniam suavis est multum, bibendus
 & potandus usque ad ebrietatem, sed illic ubi sanis oculis prospicere
 considerare ac diiudicare dabitur. Interim quia lippis adhuc ocu-
 lis tenuiter ac cecuciter videmus, exigua nobis sunt illudicia non
 incurie negligenter stillantia super terram. Vbi enim eleuato sole ce-
 perint roris instar incalere, eleuabunt nos illinc vbi uenerunt.
 Dulce est in istis esse, dulce ista ruminare, salubre, fructuosum
 in homini versari, hec meditari dixi esse sapientiam. Sed heu quales
 ac de quibus frequenter me cogitationes, que quae minime turpes quoniam
 scilicet non ex turpi affectu aliquid prodeunt, quia tamen vagae ne-
 glectae, steriles ac truces sunt, hominem trucem, sterilem, negligentem &
 nullo me fini destinatum conuincunt. Et ex vago fluxu cogitatio-
 nis meae, nullum bonum portum sperare possum. Cogitationes artis
 eadem proficiunt artificum, cogitationes prudentiae prudentium, scientiae me-
 ditationis scientium, consiliorum tractationes consulti, sapientiae sapientium.
 Sed fluxae & vagae irruunt neglectae quod faciunt, nisi quia penitentia nihil
 faciunt, nisi quod mentem eneruat, ut uel nusquam consistere possit.
 ¶ & calicem domini accipere iubemur etiam commemoratione, &
 quatuor fructus ex commemoratione oritur. Ca. III.

TV precipis domine Iesu accipere & manducare corpus tuum
 pro nobis traditum. Tu precipis accipere calicem & bibere
 sanguinem tuum pro nobis effusum, in remissionem & redemp-
 tionem. Et Propheta profiteatur accepturum se calicem saluta-
 ris, & pro hoc retributurum se domino pro omnibus quae retribuit ei dominus. Ergo
 ne accipiendo calicem salutaris retribuit. Scire uelle, calix iste
 qui in alio loco calix inebrians & preclarus dicitur, quomodo acci-
 piatur, nisi fortassis accipiatur & bibatur quemadmodum &
 corpus pro nobis traditum accipitur & manducatur. Manducatur
 commemorando, quoniam tantorum operum dei commemoratio, uere ui-
 uificus panis est, & hostiam & uictimam affert, reficiens ad omnem
 salubrem effectum, panis uitae. nisi membrum commemoratio diuinitus
 tanto munere praeferentis corporis ac talis corporis dotata, si faciat,
 b ij

DE SACRAMENTO EUCARISTIAE

quando ceteris in rebus tantū potest & efficax cōmemoratio est oīm artium, scientiarū, consilioꝝ & sapientiē perfectio & consummatio. Nonne ex hoc grano meditationis & cōmemorationis omnia prodierunt, scientia omnis vel ars quātū cūq; splendida vel spectabilis polluceat, meditādo, cōmemorando, considerādo accepit, ut ex teneris primordijs in eum splendorem erumperet. Vix credibile mediterraneis, ars naualis perfecta ubi fuerit quanta proficiat, quantas moles ex aëro in alterū finem orbis transferat peritus gubernator. Sed ad eam peritiā nisi cōmemorando, considerādo, conferendo, diiudicādo non ascendit, quam si non haberet gubernator, totus oriens mundi sterilis esset occidēti & occidens orienti. Quis enī aliter tantas moles, a finibus nobis uelut in alium orbem nisi nauali cōmoditate transportaret? Ecce nūc ex q̄ paruo fonte cōmemorationis, etiam in re prophana quantus fructus exundat. Quid igitur credendū, sperandū, imo fiducialiter presumendū, quin & ardentissime situndū ex cōmemoratione tuadñe Iesu, cui non artem aliquam exinde consequuturum promisisti, sed personalem tuā presentiam, uitam dabis & uitā eternam. Et quæ hæc est uita eterna, nisi ut cū perfecte te amauerimus, mundo corde te uideamus, uidentes digne estimemus, estimantes in eternum deifice perfruamur. Hanc uitam expectamus, ubi mortalitatis corruptibilem hanc stolā exuerimus. Non tamen interim profus exortes erimus uitæ, quin etiam hic magnā & uitalem uitā uiuamus, tantū si nostrū hunc uitæ fontem uiuifici corporis pro nobis traditi cōmemorationē non deseramus. Per istam enī cōmemorationem, gratiā accipiemus, sapientiā uerā in iudicium rectū, & perfectā iusticiā. In quibus tribus maxima uita est, que possit homini sub sole cōringere. Quid enī spectabilius gratiā? quid illustrius sapientiā? quid sublimius gloriā? quid amabilius caritate? Hæc uita non repromissa cōmemorantibus, sed eo ipso iam data, quācūq; cū pietate cōmemorant. Si quidem cum adhuc peccatores essemus & inimici auersi a deo, pro nobis tra-

170
ET AVDIENDA MISSA

ditus est. sublato medio inimicitiarum pariete, conuersis nobis ad eum, quare non multo magis donabitur nobis pie commemorantibus. Dudum longe ante, gratulabundus exclamauit Esaias, puerum natum nobis, filium datum nobis. multo magis igitur qui non petentibus natus ac datus est, pro saltem commemoratione querentibus utique donabitur. Et quid putamus, mortuis uolet adesse, ut putrido cadauere delectetur. Non enim est deus mortuorum, sed uiuorum tantum deus est. Commemorantibus ergo donat ut uiuant, & in gratia uiuant, & si forte uitae frequentare pergant, ut in eius commemoratione continent, non erit gratia diuisibilis in eis, quoniam & meditatio, & hospes liberalis, & hospitalis donum celeriter sapientiam germinabunt, & gratia cum sapientia non inefficaces erunt in gloriam parturiendam. Sapientia autem & gloria necesse in fructum iustitiae siue caritatis pullulent, & haec eo amplius, quo persistentius meditando profequamur. Vere nulla iam deinceps excusatio mihi erit, aliud quippiam praeter te dominum Iesum ac te crucifixum cogitanti, praesertim scienti quantum te cogitatum fructus comitetur. Quid est quod dico. Immo scienti quantum tu cum quanto fructu assis cogitanti. Vita enim & mors in manibus cogitationum nostrarum, quoniam ex eis uita procedit, & eis uita accedit, & ex eis mors procedit. Tu igitur dulcissime hominum amator Iesu, qui omnibus tui commemorationem facientibus non ades adiutor, sed in eis uiuificator. Oro per hanc nunc tui praesentiam, & per hanc tuae praesentiae ueritatem, concede mihi puero tuo semper & ubique fideliter tui commemorare, institue & firma me in uia ista commemorationis tuae, qua per te uiam gradiar in te ueritatem, ut perueniam in te uitam, semper de te meditari de tua passione de tua doctrina de tuis operibus de tuis praecipis. Meditari & commemorare sit mihi principium sanctae uitae. Christus enim factus nobis a deo patre redemptio, sapientia, iusticia & sanctificatio. Et ad haec in nobis patranda, benignissime eius dignationi satis est ut commemoremur. Et quociescumque commemoramur, toties ipse natus nobis, datus nobis, sit uita, ueritas, uita,

b iij

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

redemptio, sapientia, iusticia & sanctificatio a deo patre. Neque uerendum uerbum sapientis precipientis, diligenter consideranda in mensa diuitis que nobis apposta sunt, ad sciendum quia talia nos oportet preparare, neque Iohannis uerbum dicentis. Qui se dicit in Christo manere, debet quemadmodum ille ambulauit & ipse ambulare, quoniam sola frequenti & pia commemoratio ne hec ad plenum facimus in eo, qui ad hec pro nobis traditus, factus est nobis plenitudo redemptionis, iusticiae & sanctificationis, duntaxat pie sedulo commemoremus eorum quae ipse nobis factus est a deo patre.

¶ Quod commemoratio reficimur & ab omnibus debitis absoluiur, & nulla propior ad contemplationis quietem quam commemoratio, & de eius efficacissimo fructu. Ca. V.

Quicunque igitur exiguo labore magnos fructus parare cupit, quo poterit utilius quam ad istud saluberrimum consilium confugere, ut assuescat crebro commemorare corpus hoc & carnem hanc pro te traditam. Et quia uerbum ab eterno deus, ex tempore factum est caro. Deum etiam in illa carne commemoret pro se traditum, & sanguinem illum pro se effusum in peccatorum remissionem, & in redemptionem a debitis omnibus, a miseris pro transgressione debitis, duntaxat commemoret, & quanta potest pietate fideliter commemorare assuescat, nec ambigat, quin uere sibi natus, uere sibi datus panis uitae, uere pro se traditus in remissionem & redemptionem, uere illi factus redemptio, sapientia, iusticia & sanctificatio a deo patre. Non haec dico quod non ad maiora debeat accingi Christianus, uerum hoc solum dico, ut sciat quisque quam latam, planam, facilem salutis uiam fidelibus deus constrauerit, & confidat quisque si uolet pro se et suis ac domi nascentem habere salutem. Magis autem consulo ceteris hominibus inferiorem hunc scalarum gradum pro uiribus amplecti, nec ad altiora, grauiora, difficiliora nitenti, propter inconstantiam, pusillanimitatis, turbationis, deiectionis & maioris profligationis metum. Nulla mihi propior, breuior,

ET AVDIENDA MISSA

rectior ad beatam illā sortem, & optimā partem Marię sororis Marthę sedentis ad pedes Iesu & audientis uerbum illius & suauiter haurientis & bibentis ex ore illius, q̄ sedulo commemorando dñi Iesu, & in hoc sacro fasciculo myrrę cōmōrantem inter ubera nostra. Quod si oēs artes, oīa scientiæ, cōsiliū, fortitudinis, sapientię, fidelitatis & beniuolentię officia, principiū, radicem & seminariū, a meditando & cōmemorādo acceperunt, & cū perfecta sunt, meditatione cōfouentur, & ut perficerentur meditatione concreuerūt & profecerūt. Quis prohibebit, quā hoc sanctū & felix memoriale datū timen-
 tibus dñm in memoriā oīm mirabilium suorū, efficacis fiat ad oīa ad quę pater deus misit uerbū suū. Et p̄pterea misit uerbū suū, ut sanaret, & misit in carnem p̄ mūdi uitā & sanitate. Et missum uerbū quō quis retinet, nisi cōmemorando? Et nisi memineris excidit. Meditatio igitur origine sua, proxima est originī uerbi. Eadē em̄ opus fuit sapientiā ad meditationē condendū, qua opus fuit ad gignendū uerbū. Nimirum ergo si sua nobilitate meditatio nostra uerbū eterne sapientię superbis ac altissimi nuptiis ambiat. Et has nuptias mēs nostra cōmemoratione contrahit. Qui facit hoc in cōmemorationē huius magni sacerdotij, non cōmouebitur in eternū, nō confundetur cū loquet̄ inimicis suis in porta, non apparebit in conspectū dei sui uacuis, utpote qui tātas offert oblationes oīs generis. Neq̄ te terreat humilis actus cōmemorationis, q̄ tanq̄ uenter est aīę. Principiū em̄ uitę hoīs panis & aqua, panis uitę & intellectus & aqua sapientię salutaris. Ista duo sufficere debent, uita scilicet & salus. In hac paruulorū sapiētia, simul sedetur ad pedes cū Mariā, & potest q̄ ministrare cū Marthā, quoniā inter ministrādū, siue ex necessitate proximi siue ex obedientiā, semp̄ potest habere cōmemorationē dñi Iesu, ac p̄ hoc fructū sacre mensę. Sed hęc artem tñ uoluit docere qñ charissimū amoris pignus curauit relinquare.

¶ Confirmatio p̄cedētis capli ex uerbis Esaię, & q̄ nulla nra iusticia iustificamur, sed tm̄ ip̄i cōmēorādo p̄cipam⁹. Ca. vi

DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE

PRO hac mea superioris notulae opinione, si tñ in tam
arduis & altissimis reb⁹ opinari liceat, valde & uehe
menter facere videtur uerba illa Esaiæ, imo dñi per
Esaiam. xliij. ca. in fine. Populū istū formaui mihi,
laudem meā enarrabit, & non me inuocasti Iacob, nec labo
rasti in me Israel. Non attulisti mihi ouem holocausti tui,
& in sacrificijs uestris nō glorificasti me, non seruire te feci
in muneribus, neq; laborare te feci in thure. Non emisti mihi
argento tuo calamū, & adipe sacrificioꝝ tuoꝝ non inebriasti
me, sed seruire me fecisti in peccatis tuis, laborare me fecisti
in iniquitatibus tuis. Ego ego ipse delens scelera tua propter
me, & peccatoꝝ tuoꝝ non recordabor. Recordare mei, iudicemur
simul, narra tu ut iustificeris. Quid em̄ aliud, Non
attulisti mihi ouem holocausti tui, & in sacrificijs tuis non
glorificasti me, nisi q̄ nihil horū dignū deo, siue sit in satisfac
tionē, siue in glorificationē deitatis & maiestatis. Vnde sub
dit, Neq; seruire te feci in muneribus, neq; laborare te feci in
thure. Et iterū, Non emisti mihi argēto calamū, neq; adipe sa
crificioꝝ tuoꝝ inebriasti me, ut scilicet istis uelut sancto ac
digno cultu coleres & honorares me. Et quia tñ tu es popu
lus meus quem formaui mihi. Vt scias quō te formaui, anue
cto sequentia. Quia seruire me fecisti in peccatis, & laborare
me fecisti in sceleribus tuis, ideo ego ego sum ipse delens sce
lera tua ppter me, & peccatoꝝ non recordabor. Recordare
mei, iudicemur simul, narra tu ut iustificeris. Quasi dicat,
quia ego te formaui, ut electio mea secundū ppositū meum
magno consilio meo, eterno testamento stabilis fiat. Peccata
tua fecerunt ut oporteat me pati pro te, ut oporteat me serui
re, hoc est, vere formā serui accipere, & laborare, quia calicē
quem pro te mihi pater dedit, & pcepit ut biberem illū, meste
usq; ad mortem, & anxie usq; ad sudorem sanguineum bibe
re, & obedientem fieri usq; ad mortem, mortem autē crucis
suscepi. Et qui sic seruit, sic laborauit, quæ munera, quos la
bores, quæ thura, quæ sacrificia, quæ holocausta, quam cōpē

173
ET AVDIENDA MISSA

sationem, quam retributionē reposcit, ut non ingrati, non uā
cui appareamus in conspectu dei, nisi quam subdit, Recordar
te mei, hoc est, in meam facite recordationē. Et ad idē, narra,
ut iustificeris, quia cōmemorando & confitendo seruitutē &
laborem meum, accipies calicē salutaris, & hoc faciens retri
bues dño seruenti & laborātī pro te, & sanctæ seruitutis ei?
ac sancti laboris fructū cōmemorando & confitendo conse
queris. Vñ restat uerbum, Iudicemur simul. V erū hoc satis
per Apostolū volentē omnes digne manducatuos debere dī
iudicare corpus dñi, & se probare, & sic manducare. Qui em̄
indignitatem suam, & oēm suā ex se insufficientiā cōfiteretur,
& summa hæc dei dona confiteretur, & per ea iustificari confi
dit, is uere & se probat. Et qui amorem passi confiteretur, &
pro se traditū corpus dī iudicat, is corpus dñi dī iudicat. Vñ de
licet ualde dispari, sancto tamen & salubri iudicio simul cū
dño iudicatur, & sic manducat, & maximū incensum & holo
caustum dño offert, nec aliud maius offerre potest, quia nul
lo suo sacrificio iustificabitur aut placebit domino.

Quod corpus dñi panis uerus est interioris hominis re
fectio & uita, quem pater charitate nimia tradidit & charita
te reficit, quod non fecit panis quem Moses dedit. Ca. VII

NON Moses dedit uobis panem de celo, sed pater
meus dat uobis panem de celo uerum. Quō enim
Moses panē uerū daret de celo, q̄ neq; corruptibilē
panē dare potuit ex terra. Populus em̄ ille quē de
Egipto eduxerat, ac deficiente conspersa farina esurientē &
murmurantem, non eatenus usq; distulisset esurientem, ut ad
murmur contra dñm tērasset. Imo non Moses eduxit. Quis
enim Mosē ip̄m duxit & p̄uuit, nisi ille qui secūdo quadra
ginta diebus eū absq; pane sustentauit: quia sic placitum fuit
in oculis eius. Magis enim in uerbo procedete de ore dei ui
uit, etiam exterior homo noster, q̄ uisibilis pane. Quid est qd̄
dixi magis, quia solū dixisse debueram. Solū enim uiuit etiā
corporalis & exterior homo in uerbo procedente de ore dei.

probat se ip̄m

DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE

Panis em̄ corporalis & uisibilis ut uentrem reficiat, ut in sanguinem cōuertatur & mēbra nutriat magis q̄ lapides. Et terra, unde habet nisi per uerbū iubentis, ut ex terra prodiret frumentum. Eius ergo iussu panis uisibilis sensibiliter cor manducantis confortat, cuius nutu stomachus coquit, epar attrahit, in sanguinē cōmutare per uenas in mēbra dispergit. Eius nutu omnes nature uires, uicissitudines, processus & incrementa destinatos in fines pertingunt, adeo ut si uel ad momentū nuere cessaret, omnia mox in suum originale, nihil, reuenteretur. Fenū ergo iumentorū & panis hoīm, ut hanc pascēdi gratiam habeant, illo nuente quo condente donatū est. Pariq; faxa reficerent homines & iumenta. Sed ut modus muneris non insolentiam foueret accipienti, limitauit liberalitatē in grano frumētū, ut ex eo uita corpori sustentaretur. Et sicut est exterior homo & exterioris hoīs uita, & exterioris uite nutrimentū, sic est interior homo interioris hoīs uita, interioris uitae nutrimentū. Et hic homo sicut inuisibilis est, ita & inuisibilis uita uiuit, & inuisibili pane nutritur & confortatur. Et quia quēadmodū in corporali nutrimento, nō uenter ppter escam, sed esca ppter uentrē, ut frumentū ppter hoīes, fenū iumentis queratur, nō modo sed & salutare noscatur. Ita si interiorē hoīem districte pspiciamus, perspicaciter agnoscamus, propiores erimus ut & spūale eius nutrimentū uiciniū cōiectem⁹. Interior autē homo est (distingente Paulo) qui scđm deū creatus est. Nec huic discrepat quod ab exordio humanę creaturę dixit deus. Faciamus hoīem ad imaginē & similitudinē nostrā. Interior ergo homo ad imaginē & similitudinē dei fact⁹, tūc uiuit qm̄ imago est & similitudo dei. Verū dei imago quō erit, nisi imitatione eius cuius est imago. Deū ergo ut uiuat imitetur oportet & assimiletur. Cui omnipotentī, omni sapienti, oīm domināti similes esse nō possum⁹, sed neq; p̄cipimur in illis imitari. Vnū est qđ oīm maxime ostēdere uoluit, & maxime de se credi famariq; uoluit, philantropos,

173

ET AVDIENDA MISSA

hoc est, hoīm amatorem esse deū, & adeo amatorem, ut filiū suum traderet pro mundo. Quid queso minus egit q̄ si se/ metip̄m tradidisset, qui nihilominus filium ac semetip̄m dili/ git, quippe qui unus cum patre deus est. A deo igitur deus ho/ minem dilexit, ut semetip̄m ac semetipsum exinaniret, humili/ laret, traderet, offerret, immolaretur, mactaret, concremaret, daret in mortem dilectam animam suam, deo patri fa ct⁹ obe/ diens usq; ad mortem. Ecce hic deum & talem deum qualem non alterū eum desiderare possis, temetip̄m si amas. Quid enim uel ad uitam, uel ad salutem, uel ad beatitudinē, uel ad gloriam, uberius aut propius excogitari potest, q̄ ut omnīū dñs, oīm sapiēs & om̄ps amet, & sic amet, ut nō solū se tibi tra/ dat, sed & pp̄ te tradat, & i man⁹ inimicorū suorū atq; tuorū ad oīm illoꝝ crudelissimā libidinē tradat, ut ab inimicis mise/ rū eriperet, ereptū sanaret, sanū saluaret, saluū sublimaret & glorificaret, gloriosum perpetuo amore amplecteretur & oscularetur, & sempiternis delictis affluentē beatificaret. hic uiueret homo, hæc uita esset interioris hominis. O uerē in/ credibilem amorem, nisi suis testimonijs credibilem deus fa/ ceret nimis, Quæ & ipsa credibilia facta sunt nimis dño co/ operante, & sermonem testimoniorum sequentibus signis ac talibus signis quæ nisi deus facere potest nemo confirmante. Deum itaq; miracula facientem, potentiam prodigiorum de/ clarat esse, contestantem cum idem sit qui loquitur & opera/ tur testimonia miraculis munita, palam amorem & hūc amo/ rem profitentur. Talis aut amor diuinis testimonijs & mira/ culis declaratus, quem non mouet, mortuus est, quem non affi/ cit, stupidus, quem non incendit, gelidus est. Quem uero mo/ uet, afficit, trahit, inflammat ad amandum, quia paribus cū deo amatore suo estibus flagrat, deo suo similis esse incipit. Simi/ litudine autem ut iam dictum est, imago fit conditoris dei.

Habes igitur interiorem hominem, habes interioris hoīs uitā, hoīm uidelicet, mentē, intelligentiā, uolūtatē. Vitam uero, flagrantis amoris similitudinē, qua uita quisquis uiuit,

s ij

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

Magna profecto in terris nostris imago dei erat, potens, fortis, alacer, promptus, expeditus, letus ad omne opus bonū, sapiens, intelligens, prudens, circūspectus, prouidus, astutus in omni ueritate salutari. A mans, confidens, securus, sperans, expectans, exultans, despiciens, contēnens, paruipendens, nihili faciens, stabilis, serenus, sibi constans, nihil extra querens, intra sibi sufficiens. An hic homo tibi non paruus quidā deus uideatur, & beatam etiam in terris uitam agere? Omnia tamen hac unus in exili & corruptibili homine amor operatur. Diuini igitur & beati hominis anima & uita, amor est. Cuius ut uiuere possit & uitam continuare, & suae uitae opera sanus & fortis operari, cibus & panis confortans cor hominis queritur. Hic autem cibus & potus grandis illa eucharistia, grande illud donum sacramenti, de quo fuit esurientes & sitientes manducare omnes, & explicantem causam, subdens inquit. Quia hoc est corpus meum quod pro uobis tradetur. Et iterum sitientes ut ex hoc biberent omnes, quia hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. **Viuenti ergo & esurienti, panis manducando sit panis & nutrimentum. Sicut ergo interior homo spiritus est, & etiam uita spiritualis, ita panem hunc spiritualem esse oportet, & spiritualiter manducari. Nisi enim panem hunc manducauerimus, non habebimus uitam in nobis.**

¶ Quod corpus & sanguis domini, si corporaliter tantum sumantur, occidunt, spiritualiter autem accepta uiuificant, sed etiam fide accepta specie corporali, spiritualem uitam operantur.
Caplm, VIII.

174
ET AVDIENDA MISSA

COrpus autem & sanguis dñi Iesu quātūlibet sancta sint, corpora tamen sunt, non spiritus. Vnde si corporaliter tantū sumantur, non solum non spiritaliter reficient manducantem, sed occident. Qui enim indignus manducat, reus erit traditi corporis & effusi sanguinis, vt melius esset ei si natus non fuisset homo ille. Non caro Christi est quę iustificat, aut sanguis, sed opus per sanguinem & carnem oblatum. Vnde dñs. Spūs est qui viuificat, caro nō prodest quicq̃. hoc est, parum est de carne quā tūlibet sancta, Sed operis magnitudo & ineffabilis dilectio, & caritas offerentis per spiritū sanctū, illa est quę viuificat. Nō tamen propterea nihil caro & sanguis operantur ad iustificationem accedentis. Quisquis enim credit fide non ficta omnipotentia dei, sub speciebus panis & vini ueraciter sanctam illam carnem, sanctum illum sanguinem potentissima dignatione, dignantissima beneficētia, beneficentissimo fructu p̄sentialiter contineri, credit, non nihil spūalis uitę experit in se, nisi forte prorsus aridus credat & manducet, sed non considerans, non diudicans, non ruminans, non gustans, hic manducat quidem, sed corporaliter & sensibiliter, non spiritaliter, vnde nec spūaliter viuificatur. Talis enim fides neminem in sanctitate & iusticia uiuificat, quę etiam in mortis autoribus reperitur. Demones enim credunt & cōtremiscunt. Quisquis ergo quātūlibet uisibilem eucharistiam dentibus & ore manducet ac bibat, si non interior homo secundū deum uiuat, nō manducat, quia si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in eternum. Quo fit ut qui non uiuit in eternū, conuincatur de hoc pane non manducare. Quisquis ergo uisibiliter manducans, nisi spūaliter manducet, non manducat. Sed quō spūaliter manducatur, nisi doceat qui dedit panem & pręcepit uitam quō sciemus. Ipse ergo doceat sicut magister uerba uitę habens. Doceat a primis elementis, quibus credendo accedimus deo. Quō enim abibimus declinantes ab habente uerba uitę, & promittente fidelibus suis uitam eternam, dicēdo, qui

DE SACRAMENTO EUCCHARISTIAE

credit in me habet uitā eternam, non solū in spū, sed & in corpore resuscitabo eū in nouissimo die. Ecce q̄ grande q̄ uiuificū uitā seminariū fides est, quę nō conficta cū Pharisæis, non conuicta cū demonibus, sed spontaneo, fidoq; assensu & accessu ad deum, fore uelut natura monente, omnes lingue fidem & fidelem germanis cognatarū rerū noibus designant. Latinus fidelem a fide, Græcus piston a pistu, Hebræus be-
 neeman beennumah. Similiter Italus, Gallus, Germanus, ubi linguarū suarū puritates examinantur. Quid hoc aliud insinuat q̄ ut fidelis sit, qui fidem se habere asserit, ut si fidelis nō sit, fidem non habeat. Dices forte non fidem exigī, ut manducans ex hoc pane uiuat, sed sufficere iuxta uerbū preceptoris ut credat etiam si fidelis non existat. Verū si perspicacius cōspicias inuenies ne credere quidem eos qui se credere dicūt, nisi simul credendo fideles integrīq; fiant. Nemo enim credere potest cuiq;, quem nō fidelem deputat. Deum ergo promittentem qui fidelem estimat, quō uel promissi magnitudinē despiciet uel ambiget promissoris ueritatem? Mox ergo qui deo promittenti credit, simul cum credulitate fidem & fidelitatem, & prima sapientiæ rudimenta imbuīt, credēs & uera quę astruit & grandia quę promittit, paratus doctorem audire & ductorem sequi. Igitur sitienter audit, Verba quę ego loquor spūs & uita sunt. Et gaudenter suscipit, quia spūaliter intellecta, uitam pstant non carnalem. Spūs enim uiuificat interiorē hoīem, & carnalis intellectus ad hęc non prodest quicq;. Vnde fit, ut carnales non credant uerbis spūaliter uiuificantibus, sed auertentes auditum, abeunt cum cōplicitib⁹ & consortibus perditionis, tandem sunt proditores. Non est sine causa dictū, Ipse nouit a principio qui erant credentes in eum, & quis esset traditurus eum. Sicut enim fides credentium in eum secunda est in uniuersam beatæ uitæ latitudinem, ita non credentium stulticia, secunda est si progrediat in omnem maliciam & baratrum perditionis, ut qui stulta concupiscētia uoluptatis aut uanitatis alligatus, a uerbo uitę

ET AVDIENDA MISSA

discedit, mox mala consuetudine cathenatus a iugo tyranni
 exire nequiens, ex prima stulticia cogatur in nequiciam de-
 scendere, testimonio Salomonis dicentis. Qui coniugitur for-
 nicarijs erit nequam, ut simulator proditor fiat, qui nisi ami-
 citiam simulet, inimicitias dissimulet, proditor non erit sed
 persecutor. Ab his ergo vijs mortis, tura est fideliter fides,
 uerbis uitæ credentium. Qui enim credit in me habet uitam
 eternam. Hic audit enim & discit a deo, quibus salutis gradi-
 bus graditur & proficitur in uitam. Fides igitur audit præci-
 pientem, Accipite & manducate, hoc est corpus meum, Fide-
 liter etiam obedit præcipienti, Hoc quocienscūq; feceritis, in
 meam facite cōmemorationē. Credit ergo fideliter de sacra-
 mento, fideliter cōmemoret esse sacramenti, fixa mente com-
 memorans & corpus traditū & effusum sanguinem, & pro se
 traditum, & pro suorū peccatorū remissione sanguinē fufum.
 Verum non solū credit ac cōmemorat frequenter, sed & con-
 siderat diligenter, quæ, qualia, quanta sint quæ in hoc sacro
 cōuiuio proponuntur. Panis enim ppositiōnū in lege Lehem
 panis dicitur, hoc est, panis facierū, quasi facie ad faciem ppo-
 situs, ut nō a cōsideratione excidat accedētis, credētis & cōme-
 morātis. Et si credendo, cōmemorādo, cōsiderādo comederit,
 cōfortabitur cor ei⁹ ad altiorē gradū uitæ, ut cū uirgine ma-
 tre audiens credat, cōmemoret, cōsideret & cōferat oia hæc in
 corde suo cōseruās. At si cōseruet & cōferat, cōfortabitur cor
 eius, ut cū Paulo diiudicet. Diiudicās itē cū aialib⁹ iuxta legē
 mūdīs ruminabit, ruminās gustabit cū viro scdm cor dñi, qm̄
 suauis est dñs. Gustās yō cū eodē, delectabī in dño, dante iā
 oēs petitiōes cordis in se delectātis. Hic pfecto quia gustat &
 delectat, esurit & cōcupiscit i atria tua Hierl'm, ubi finis, pax
 & abundātia frumēti faciat. A mat, inardescit, estu, at amore lā-
 guet, deficit coartatus, donec sit cū Christo pane desiderioꝝ
 suorū. Nihil em̄ ita reficit, nutrit, roborat, exilarat, letificat, sa-
 ciat amantem, ut indulta prima amatoris, qua interim p fidē
 in eucharistia, demū per speciem & facie ad faciem uidebim⁹.

ANISTIAE
 in co
 q; gra
 cū Pan
 fidoꝝ all
 omnes lin
 ribus deli
 u, Hebre
 Germanu
 hoc aliud
 ut si fide
 nigi, ut ma
 uo precep
 peripicac
 credere dic
 mo enim
 um ergo p
 Ti magni
 Mox ergo
 re hiden
 t, credēs
 doctorem
 rba quæ
 uia spū
 uificat in
 on prode
 spūaliter
 m cōplic
 itores. Non
 rant creden
 um fides
 uite latit
 i progred
 ut qui stul
 uerbo uirg

DE SACRAMENTO EUCCHARISTIÆ

¶ Quod uita quam consequimur manducantes carnē & sanguinem dñi, uita interioris hominis est, ac perinde uita spiritalis spūaliter manducanda.

Ca. IX

Nisi manducaueritis carnem filij hominis & sanguinem eius biberitis, non habebitis uitam in uobis. Manifeste & confesse uita de qua loquitur, uita est interioris hominis, quę uita est in spū sancto. Necessario igitur etiam confiteri oportebit, manducationem internam intelligendam, cū dicitur. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & sanguinem eius biberitis, interioris hominis potationem accipiendam. Sed interior homo, quō māducat carnem, & sanguinem quō bibit, ubi non est nisi mens intelligentia: Ita circa uerbum carnem, ita circa deum hominem factum, circa tempora, studia, dogmata, exempla, præcepta, beneficia, promissā uerfetur interior homo, id est, mens intelligentia, uoluntas, quemadmodū os fauces, & stomachus exterior circa epulas negotiantur. Sicut enim illa accipiunt, mastlicant, gustant, ruminant, delectantur, probant, approbāt, acceptant, & in uentrem traiciunt, nutriuntur, confortantur, roborantur ad opera uite, sic nobis in interiori homine caro illa per uerbū eternū in unitate personę assumpta, in eius operibus & studijs, in eius dogmatibus & exemplis, in eius præceptis, sacramentis, muneribus & promissis, mente sedula meditanda, tractanda, consideranda, conferenda, conseruāda. Sic per intelligentiam exercitaram, diiudicanda, estimanda, sublimanda, exaltanda pro sua dignitate & sublimitate. Sic nobis tota uoluntate desideranda, concupiscenda, anhelanda, diligenda, amanda, languenda, amore querenda & inuocanda. Neq; formidet qui sic manducat carnem filij hominis mortem interioris hominis, quoniā uita illius hominis quę uere spūs & uita est, ac tertia in trinitate persona, ac per hoc deus eternus, non sit uolentis aut currentis hominis, quia patris & filij unus spūs est. Uita tantū eius in illo spū est, ut qui uere est spūs patris & filij ab eterno, fiat misere deo uita ho-

ET AVDIENDA MISSA

in illius carnem filij hominis & sanguinem eius spūaliter
 manducantis & spiritus quoque unus fiat. Qui enim adheret
 deo, spiritus unus cum deo efficitur. Sed nos qui caro sumus
 quomodo possumus adherere deo? nisi per carnem unitam
 deo. Non huius carnis crapulas, non huius vini conutula Sa
 piens prohibuit quando dixit. Fili, noli esse in conuiuijs po
 tatorum, aut cum commessatoribus quæ carnes ad v escen
 dum conferunt. Sacrum enim & sanctum conuiuium, ubi istæ car
 nes ad comessandum conferuntur. Quia eterne sapientie panis
 & uinum est inuitantis & præcepto hortantis, imo mortis in
 terminatione præcipientis ut manducemus & bibamus. Et si
 manducemus & bibamus, non uera interioris hois uita pro
 missa nobis est, sed iam immissa. Quia talis manducatio car
 nis, & sanguinis illius potio tamē accepta deo est, ut simul cū
 ea spūs & uita donentur manducantibus. Qui sic māducat, ha
 bet iam fructum sacramentalis manducationis foris, quē admo
 dum Paulus primus anachoritarum, & plurimi post illum, etiā sine
 sacramentali foris manducatione. Manducare igitur memo
 ri, estimare & amare est. Hic iam epulari & nuptialiter conui
 uare suis differentijs & gradibus consideranda, quia cōmemo
 ratio sterilis est, quæ non in iudicium transit. Cōmemoratio
 & iudicium inefficacia, quæ non pro dignitate rei cōmemo
 ratæ in desiderium & amorem accenditur.

¶ Quod ad uitā consequendā necesse manducare carnem
 filij hominis, & quod fide manducatur ut Paulus primus here
 mita, credendo, cōmemorādo, diiudicādo, amādo. &c. Ca. X

Nlli ergo māducaueritis inquit carnem filij hominis,
 necessario manducandā uisitori, cui tā grandis vsq
 in montem dei Oreb, & id per tam inuium desertum,
 non habebitis uitam in uobis. Vt ergo habeatis ui
 tam in uobis, oportet ut manducetis carnem filij hois. Et si
 manducatis indigne, ad iudicium manducatis. Et iudicij mē
 sura, secundū indignæ manducationis mensurā, ut qui multū
 indigne manducar ad graue iudicium sibi manducet. Et que

d

CRISTIAN
 nes carnē
 perinde
 Galk
 minis & sang
 uitam in uob
 quatur, nisi
 pū sancto, Ne
 idocatione in
 ucaueritis car
 interioris ho
 homo quō mā
 on est nil mens
 ca deum homi
 exempla, pra
 quid est, mens
 & stomachus
 la accipiunt,
 ne approbat,
 confortantur,
 ri homine ca
 mpra, in etiā
 mplis, in eius
 mente secula
 conferuāda,
 estimanda,
 amitate. Sic
 a, abhelanda,
 & inuocan
 hominimor
 tibus que uere
 per hoc deus
 is, quia patris
 est, ut qui ue
 re deo uita ho

DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE

ueniali indignitate, uenialiter etiā iudicetur. Qui uero digne manducat, etiam ad iudiciū manducat, sed ad iudiciū gloriae suae, in die iudicii quā reddetur gloria dignis, quēadmodū in dignis ignominia & confusio. Verū tamen ualde notādū uerbum dñi, Nisi māducaueritis, non habebitis uitā in uobis. Habent autē uitā uerā qui credūt in eū, ergo qui credūt in eū, hi sunt qui manducāt carnem eius. Confesse palā sanctos Anachoritas uitam habuisse, latitantes in antris tātos annos. Māducabat ergo Paulus primus Heremita, etiā rēpibus illis quib⁹ mortalem nullū, ne dixerim sacerdotē cōiçantē uidebat. Sed manducabat quia credebat, & quod credebat, crebro cōmemorabat, quod cōmemorabat, diligenter considerabat, quod cōsiderabat, ruminabat, quod ruminabat, suauē esse gustabat, quā suauē esse gustabat, desiderabat, quod desiderabat, esuriebat & sitiebat, quod esuriebat & sitiebat, hoc super mel & fauorem dulce esse sciebat, hoc anhelabat, diligebat, amabat, amore languēbat, amore uulnerabatur. Quia si fideliter & integre faciebat in omnibus his, mortē dñi annūciabat. Et cui nisi sibi ipsi. Et qualē mortē & qualis mortui & quare mortui, nisi quia eū sanctissimus esset & exaltatissimus, uoluit interim exinanitus gloria sua humiliari, caritate dei p̄cipientis obedientiā usq; ad mortē, mortē autē crucis. Hanc mortem si fideliter sibi annunciauit, donec dñs ueniret pulsans, nimirū & ip̄e amore fraternitatis in talē fratrem primogenitū incensus, plusq; in se ip̄m. Et hunc amorē dñi Iesu, crescere oportet in nobis ad legitimum gradū suū, iuxta uerbū Ap̄li. Qui nō amat dñm Iesum, anathema sit. Et quāto ab hoc deficimus, ad iudicium maius aut minus, uenialiter saltē manducamus. Et scdm̄ amoris gradus, manducantiū gradus ad perfectū distinguuntur. Oportet enim fraternitatis amore amare fratrem primogenitū in multis fratribus, magis q̄ nos ipsos, anteq̄ ad perfectū māducatiōis gradū pertingamus. Imo magis q̄ uniuersos fratres reliquos hoies & angelos, donec digne fraternitatis amor ordinatus fuerit secūdū gradus dignitatis fratrum. Et hic fraternitatis amor

ET AVDIENDA MISSA

Quia in creaturā est, uidelicet assumptā, sanctificatā, humiliatā
 ppter nos, exalratā naturā humanā, ideo sub caritate dei erit
 & esse debet. Et quia iubemur in uia singuli sancti & mundi
 sacerdotes, oportet nos cū uirgine matre, de nro sacrificiū, de
 nobis holocaustū, de dno Iesu incensum suauissimi odoris deo
 adolere. Sed hoc incensum deo nequit offerre, qui nondū fra
 ternitatis amore dnm Iesum amat sup oēs fratres & super se
 ipm. Qui em sic dnm Iesum amat, proximo gradu cū Magda
 lena est, ut ad patrē suū ascēdat in corde illius, & adeo dei cari
 tate uolūtate eius incendat, ut etiā ipse quēadmodum dñs Iesus
 dnm Iesum tradat, derelinquat, offerat, adoleat incensum deo.
 Hūc pcessum gradualē de uirtute i uirtutē, credo tenuisse &
 ascēdisse Magdalēnā, & puto q nō solū ad pfectū amorē dñi
 Iesu ascēdit, sed insup q ipā pfecte amās, pfecte adoleuit illud
 scitissimū incensū. Neq; puto q ipā tēplū dei, solū regni, thala
 mū nuptialē, aīr q sic scētā, digna, sublimis & speciosa ingressa
 sit. Credo igit nullū filiorū dei, uel ad sacerdotiū, uel regnū, uel
 eternas nuptias intraturū, nisi p hos gradus mundatus & purifi
 catus ascēderit. Hi soli q poterūt habitare cū ardorib⁹ sempitē
 nis, quia & ipi uero, mero, sincero isto pficienti purgatorio &
 ardebūt. Et q hoc ardore flagrāt, nullo externo igne indigent
 purgatorio. Purgabūt aut gradib⁹ medijs añ sūmū, & hęc eis
 purgatio necessaria fuit, in q cōditi nō pfecte amarūt, etiā tam
 diū anathema fuerūt a tēplū, solij, thalami officio sūmo. In hac
 gradū uia, nisi idulgētarij dicāt Papā habere plenā potestātē
 disponēdi, psertim de ultimis uie gradib⁹, nō poterūt saluare
 indulgentias in forma currētī. Nō parū notulā istā cōfirmant
 uerbū primū psalmi. xvij. Archanicha iohauah, hoc em si ue
 rificari debet, oportebit matris uiscera induere sup dnm Iesū,
 de quo expressius alibi. ¶ Valde etiā notādū circa superiora,
 de legitimo effectu & usu aliorū sacramētorū, in qb⁹ ut bap
 tismo, cōfessione reuiuiscāt mortuū. Manducant igitur, quia
 uitam iam habent. Præterea in omni iustificatiōe reuiuiscit
 impius, ut orando cum publicano, qui descendit iustificatus

DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE

ergo uiuificatus, ergo manducans & bibens. Cū tamen omnes laici & mulieres a calice sanguinis exclusi sint corporali perceptione, qui tamen uere uitā habet in se. Carnem ergo perfecte manducare & sanguinem bibere, bibere est ex amore, instar illius magni sacrificij, sacrificiū fieri desiderio illius, qui nobis tale exemplar factus est. Vltimus & summus gradus manducantiū est eorum, qui cū uirgine matre iuxta illud supra allegatū Archacha ieuah, hic gradus lōge amaritudinē fidelis amaricis Magdalenæ, hic amor perfecte vulnerans, quia magis patitur & fert crucem cū dño Iesu crucifixo q̄ si ipse crucifigeretur.

¶ Quod omnia quæ per scripturā sparsa sunt in eandem sententiā ad confortandū cor hoīs & uitaticū cōplecti debet. Caplm. XI.

Notula hæc præmissa de pane uitatico confortante cor hominis in uia, debet cōplecti omnia per uniuersam scripturam sparsa, ut sit omnifariā panis & uitaticū necessariū uiatori, uiatorem confortans in uia. Et quia idem panis uitaticus etiam est uiatoribus, ideo cōpetūt ei omnia præconia & prædicata uiaē sparsa per faciem scripturæ, scilicet q̄ sit uia grandis sicut ad grandia perducēs, sicut illud, Surge comede, quia grandis tibi restat uia, ardua, sublimis exaltata a uijs nostris. Cuius arduum & altum progressum aequaliter licet per caliginem præscripta notula expressit, in qua qui ambulat & proficit, adhuc uiator est. Qui credit, incipit. Credere enim oportet accedentem ad deū quia est, & quia remunerator sit inquirentibus se, hoc spūalis uitę principiū est, paruulum quidē, sed unicum tamen. Quia qui credit in me habet uitam eternā in se, sicut & regnū dei intra se, sed paruulum interim ac dormiens adhuc, & pro tanto simile mortuo grano frumenti, procedente tamen cultu suscitandū a somno mortis illius & occij. Propter hanc somni & mortis similitudinem etiā de fide uere creditiū, ut est fides paruulorum, intelligi potest uerbum Iacobi, quod fides absq̄ operib⁹ mor

ET AVDIENDA MISSA

tta est, non quin deo per spm sanctu uiuant, sed quod ab ul/
 terioris uitae actibus dormiunt, ac per hoc mortuis similes sunt.
 Infantes enim si semper tales, tu parentibus tum ecclesiae per
 mansuri essent, nonne confesse omnibus quasi mortui & ine
 ternu a uera uita mortui dicerentur. Fides igitur illor: licet
 uere deo uiuat, mortua tamen est interim a uita proficientiu
 & euntium de uirtute in uirtutem. Neq; hoc debet uideri ta
 q; irrationabiliter dictu de infantibus baptisatis, uel de mino
 ribus imbecillibus in fide ac dormientibus, qn etiam fortissi
 mus in fide plus omnibus laborans Paulus de seipso cofitetur,
 quod propter peccatu corpus suum mortuum sit. Vnde etia
 exclamat. Infelix ego homo, q; me liberabit de corpore mor
 tis huius. Quod reuera Paulo corpus mortis fuit, propter pec
 catu quato corruptu aggrauabat aiam suam, ac deprimebat
 sensum a multor: cogitatu. Quantu enim aggrauatos in via
 deprimit, tantu est corpus mortuum, tantuq; nos mortui su
 mus, tantuq; fides nostra interim mortua, quia fides non ope
 rans per dilectione quo ad opus debitu & non prastitu opus
 mortua. Ergo quantu non operatur, tanto fides adhuc mor
 tua, etiam in his qui primitias sps acceperunt, in semetipsis in
 gemiscentes & exclamantes. Quis nos liberabit de corpore
 mortis huius. Sicut enim in motu terminus a quo minuitur,
 terminus ad quem intenditur. In omni tamen parte motus
 medij semper utriusq; termini restat aliquid, quo scdm quid
 nominari liceat, & huius inaduertentia plerosq; incautos &
 incircuspectos confundit, ac per hoc etiam turbat & pertur
 bat nonnullos. Debet ergo omnis doctus in regno dei scri
 ba, circuspectus esse, ut non leuiter propter unu aliquid uer
 bum cito enunciet. Qui enim dixerit, Quicunq; crediderit &
 baptisatus fuerit, saluus erit. Idem dixit, Nisi abundauerit iu
 sticia uestra plusq; scribarum & phariseor:, non intrabitis in
 regnu celor:. Salutis principium in sacramentis & fide acce
 dentium posuit. Coplementu aut in abundante iusticia. Sed
 abundans iusticia quae sit, mox eode quinto, sexto, septimo
 d iij

ARISTIA
 s. Cu tunc cor
 i sint corpus per
 Carnem ergo se
 re est ex amari
 siderio illius q
 & summus gratia
 e iuxta illud iero
 amaritudine fidei
 uolens, qui ma
 dico q; si ipe cu
 sunt in eandem
 u coplecti debet
 deo confortante
 omnia per unu
 ifana panis &
 confortans in
 onibus, i deo co
 rta per facien
 dia perducit
 est ac uia, ardu
 m & altissim
 ripta nouit et
 uiator est. Qui
 tem ad deum
 hoc spualis
 amem. Qui qui
 regni dei intra
 pro tanto siml
 ubi fiderit ad
 & mortis il
 s paruulor:
 pab? mo

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

caplis, longo illo in monte sermone Saluator explicat concludens in fine sic. Estote ergo perfecti, sicut pater uester celestis perfectus est. Hoc idem & Abrahæ præcepit, Ambula in gratia mea, & esto perfectus, hæc si feceris, ero merces tua magna nimis, quasi dicat, Non ero merces tua, priusquam ambulās coram me perfectus fueris dignus deo. In uia progressus est, in termino status erit. Sed in imperfecto indignus status esset. Igitur in termino nihil imperfectum. Oportet igitur omnem imperfectionem deponere, depurari, purgari, sanari, tolli ante terminum & statum. Hanc totalem uiam huius uiae integritatem integritatis uiae terminum cuius suum & proprium termini perficiendi modum ordinem ac modum nemo mortalium scit ex gradu uel officio. De mora igitur & modo purgationis, modo termini, nemo mortalium quacumque autoritate prædictus diffinire ac statuere potest.

¶ Quod omnis sapientia nostra, iustificatio, redemptio in passione domini constituta sit, & hæc nisi digne percipiendo non consequimur, percipitur autem digne non nisi commemorando, conseruando, commemorando, &c.

Capitulum XII

Dominus Iesus quando dixit Marci. X. Venit filius hominis dare animam suam redemptionem pro multis. Immo clarus. I ad Corin. I. Vbi sapientiam, iustificationem & redemptionem nostram omnem in passione Christi constituit. Manifeste etiam in cena dominus Iesus remissionem peccatorum in pietate circa sacramentum eucharistiam constituit. Similiter etiam impunitas in eadem pietate, quando dicitur. Timotheo. II. In quo habemus redemptionem pro sanguine eius. Sed hanc redemptionem non consequimur, nisi participando digne, neque participamus, nisi commemorando, conseruando, conferendo, diiudicando, ruminando, gustando, desiderando, amando, imitando, per affectum amore languendo, donec digne deo ipsum imitemur nos, deo sicut ille incensum suauitatis & propter illum deo offerentes. Et licet redemptio sepe in scripturis ponitur pro remissione peccatorum, ut ibi. Ipse redimet Israel ab omnibus iniquitatibus eius. Magis tamen & purius & crebrius in significationem liberationis quam remissionis.

redemptio

ET AUDIENDA MISSA

Redemptio enim a miseria, calamitate, calūnia, captiuitate, seruitute, tyrannide, supplicio, tormento, pena, & ab his Christi sanguine redimimur, & nos per studia pietatis participamus eius sanguini, non corruptibilibus auro & argento, sed precioso Agni sanguine redempti sumus de manu inimici, de manu inferi, de interitu, de omni malo culpe & penæ. Sed quō sanguine eius redempti, nisi participando sanguini & carni per fidem & fidei pietatem. Sed hæc pietas quō officiosa, nisi per gradus crescentis affectionis, donec plene Christus formatus in nobis.

¶ Sacramentalis significatione etiam nutrit, quia sacramentalis est & uiuificat uita sapientiæ & iudicij in similitudinem iusto
Caplm. XIII.

Panis materialis licet odore & sapore delectet, nisi manus & in uentrem traiectus non reficit. Sacramentalis autem panis, quia sacramentalis est, & sacramentum significatiuum est, significatione nutrit & reficit. Est enim non solum in se uiuus uita sapientiæ recti iudicij & iusti amoris. Sed & panis uiuus & panis uitæ & panis uiuificus, hoc est, in similem sui uitam uiuificans. Viuificat igitur in sapientiam ueram, quæ est sapiens dei cognitio, uiuificat in rectum iudiciū, ut granditer de deo nostro estimemus. Et si duas has magnas uitas ueræ sapientiæ & grandis estimationis in nobis sentiamus, uelut pignus habemus tertiam uitam uiuificandam ab eodem pane in nobis, uidelicet iustum amorem dei. Sed hoc non subito panis iste operabitur. Naturalis enim processus, a paruis principijs gradualiter ordinatis incrementis procedit ad perfectum. Quanti faceremus panem qui solo uisu pasceret aspicientes, qui unus plurimis ad omnem saturitatem & efficacem refectionem satis esset. Quanti igitur faceremus nostrum hunc panem sacramentaliter uiuificum, qui sola significatione & pia commemoratione, uere uiuificat & reficit. **Prior ille panis**

DE SACRAMENTO EUCCHARISTIÆ

panem sacramentaliter uiuificum, qui sola significatione & pia cōmemoratione, uere uiuificat & reficit. Prior ille panis licet aspicientes pasceret, non tñ uiuificaret. Hic autē sacramē talis, credentem etiam si mortuus fuerit, uiuificat & reficit.

Prior ille licet uidentem reficeret, cecum tamen & oculis orbū ieiunū relinqueret. Hic autem sacramentalis panis, ubi significatione mentem credētis alluxerit, sola cōmemoratione uiuificat & pascit, & si pergat instare cōmemorando, nutrit & auget in uitam & uirtutem illam beatam, qua uiuit ipse panis, quia uere uiuificus est.

mirabile dictu

¶ Plurimū proposito huic alludit historia illa sacerdotis de Egger, qui niuis & algoris necessitate dum in alpiibus a uia deerrasset, mitiorem a uentis & niuibus uallem reperire speras desilisset, neq; reductæ quæq; uersum exitū cōperisset, neq; unde desiliterat propter altitudinem reascendere posset, sub exesam & propendentem rupein sese fame moriturū coniecit ac desperauit. Sed ut erat luna plena, uidit noctu serpentes diuersa genera contēdere ad lapidem quēdam, & illic linguis lapidem lingere, & post horam quæq; in sua antra reuertit. Et incidit ei cogitatus quid nam illic ita lingerent. Sequēti item nocte similiter. Et miratus magis intra se querens quid ista. Tertia demū nocte iam pene uiribus destitutus, ante oēs ipse accessit & inxit. & inter lingendum ita restitutus fuit, quasi cibo refectus. Et sic per totam illic hiemem sub rupe latitauit, donec in fine Aprilis, niue soluta, peruijs iam factis alpiibus, quosdam audiret in uicino colloquentes. Quos ubi multo tandem clamore aduocasset, extractus est, & ad proxima domicilia deductus. Vbi suum casum interrogatus, maiora fide narrasset, incitati cuncti locum querere unde extraxerant, nullis mille ambagibus repetere potuerunt. Vere lapis ille panis uim habuit, & efficax panis fuit, sed efficacior longe fuisset, si refecisse potuisset aspicientem, & id non uita in carne & sanguine, sed spiritali uita uere sapientiæ, recte estimationis & sancti amoris.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

Etus & miserabilis fieri dignatus est. Est quoque hoc tãto mirabile ut iam opera potentiae eius, opera sapientiae eius, opera sublimitatis, maiestatis, iustitiae uincat, ut ubi hoc opus in mente uenerit, a prisca sua admiratione ueterascunt. Vere iã oim mirabilũ dei memoriale sepius in dñi cõmemoratione reuocandũ. Sed quõ cõmemorandũ, nisi ut Salomon ait, diligenti consideratione cõmemorandũ, quae sint, qualia sint, quanta sint, quae nobis ad hãc mensam diuinitis, in hãc magnã cenam uocatis apponuntur. Nam qui non diiudicat corpus esse dñi dei, non solum indignus manducat, sed & reus erit cũ Anna, Caipha, Phariseis despicientibus. Verũ & cõmeminisse & diligenter considerasse, ut perfectũ fructũ pariat in nobis hãc hostia salutaris non satis erũt. Ad hoc enim debemus cõmemorare, diligenterque considerare, ut sciamus quia talia oportet nos preparare. Vbi ergo diligenter consideramus quae, qualia, quãta pro nobis deus in homine gesserit, docuerit, ptulerit, oportebit ad singula scire quia talia oportet nos preparare. Tũc enim deo nostrum placebit sacrificium, quã cõforme inuentum fuerit gratissimo illi sacrificio summi sacerdotis Iesu. Nõ ergo satis erit nosse & scire quia talia nos oportebit preparare, nisi etiam ad uerum illũ gradũ gratiae pertingamus, ut in toto corde nostro, toto spũ, tota anima, totis medullis talia preparemus.

¶ Gradus preparationũ fidelium, ut talia preparem⁹ quae in mensa dñi apposta sunt. Ca. XV

Nota bene

Est igitur primus gradus iusticie fidelium oim, fidei creatiũ & cõmemoratiũ in oib⁹ vñs suis dñm Iesum. Secundus, diligenter considerent uniuersa quae illius sunt. Terti⁹ ut ex gustu & dulcore salte accingat ad imitandũ. Vltim⁹, ut Christi impropertũ tollẽtes gloriẽt i cruce dñi Iesu. Hic itaque cũ dño Iesu crucifixus quãtũlibet maleficus & latro fuerit, in die dñi uere mox uelut hodie secũ erit in paradiso. Qui uero persistunt in tribus prioribus gradib⁹, discant quã spe salui facti sint, nihilominus differẽt ab

ET AVDIENDA MISSA

ingressu uelut immūdi, donec gradibus ascēdentes ad quatuor usq; perueniāt. Fidelibus enim uelut paruulis in Christo prācipit dñs Iesus cōmemorare, proficientibus autē Salomon diligenter considerare. Quæ duo qui frequenter faciūt, hij uacant & uident & gustāt quoniā suauis est dñs. Et si uere gustant, crescent, accendentur, cōformabuntur, animabunt ad imitandū. Primis Christus iac est, postremis est solidus cibus & panis. Omnibus tamen fidelibus, & primis & medijs & postremis, est uere cibus internis oculis uidendo, cōmemorando, considerando, desiderando, amando manducandus, nō dentibus lacerandus. Hoc etiam Lex uoluit quando panem sacrum in templo super mensam propositionis auream, panē facierū noiauit, quod nostri panē propositionis trāstulerunt. Huiusmodi fuit Abraham, quādo prācepit deus illi ut tolleret filium suum unigenitū quem diligebat Isaac, & offerret illū super unum montiū. Obediuit exire in locum, & implete pceptū, nimirū inuitatus ad mensam diuinitatis dei sui, sic dilegentis mundū, ut filium suum unigenitū daret pro mundo, factum Theraph ietharef. Cōsiderauit Abraham iuxta prāceptum Salomonis, quæ, qualia, quanta dilectionis argumenta in cōuiuio apponebātur. Nouit præterea quia talia oportet inuitatos preparare, ut qui summę dilectionis fercula & argumenta habent apposita, summam etiam dilectionem parent reddere. Amoris enim conuiuium erit, ad quod nemo dignus nisi qui nuptiali uestē parilem refert amorem. Hinc seuera illa sed uera uerba dñi Iesu. Qui non odit aiam suam propter me nō est me dignus. Indigni enim sunt oēs sancti ad illud beatifici amoris cōuiuū, quādiu neuus aliquis externi amoris a sacro cōplexu mentes nostras incestat. Talē autē amoris mūdiciā & dignitatē quia ecclesiastica autoritas dare non potest, constat penalem a regno & amplexu dilationē tollere nō potest. Pena enim illa qualiscūq; sit, quoniā quod impuritatis restat, hoc purgat & ad puritatem reducit, ideo fideli patrum consuetudine purgatoria dicitur.

e ij

ARISTAR

quoy iocūo mi
 sapientie euopa
 ut ubi hoc quā
 tralant. Venū
 cōmemoratio
 uir Salomonis
 e sint, qualia hinc
 is, in hac magni
 diuinitate corpori
 sed & reus erit
 Vtū & cōme)
 fruū pariat in
 hoc enim debe
 sciamus quia ta
 ter consideram?
 gesserit, docue
 ia oportet nos
 uenificum, quā
 uicio (ammī fa
 quia talia nos
 u gradū gratie
 nota anima, so
 parem? qua
 KV
 om, fidelē cre
 as dñm Iesum
 ta q̄ illius sunt
 ecingit ad in
 gloriā serue
 ualibet malēti
 hodie secū erit
 bus gradib?
 in dūterē: ab

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

Purgationem & mundificationem sincerus amor solus non
 petit. Hoc in amoris militia mirabile est, si tamen eo lo-
 co & in eam rem amandam quæ uere digna constitutus sit,
 ut quanto magis amans ipse seipsum perdere pergat prop-
 ter eum quem amat, eo magis per seipsum saluum inueniat.
 Testatur hoc Psalmista, imo spiritus sanctus per Psalmistam.
 Etenim passer inuenit sibi locum & turtur nidum ubi repo-
 nat pullos suos, Altaria tua domine uirtutum. Quæ uerbâ
 si de passere & turture legali ritu oblati accipiamus, longe
 a uero sunt. Non enim quæ in sacrificium offerebantur anti-
 quæ, siue in templo, siue in tabernaculo igni concremata re-
 dibant ad uitam ut ibi in altari perpetue uiuerent. Sed de per-
 has legales hostias significatis, ad unguem (ut dici solet) &
 perfecte uerū est, quod passer lasciuiam suā deo macians in
 hostiam, & turtur innatam sibi castimoniam offerens deo,
 semetipsum non solum recipit, sed centuplum deo mortifi-
 catus, fructum de semetipso facit & recipit. Et hæc talis amo-
 ris militia sola consummata est & perfecta. Hæc sola uerum
 incensum suauissimo odore deum afficiens & placens. Ni-
 mirum quoniā in opere manuum suarū tantam sui similitudi-
 nem conspicit. Hæc uera latria solo deo digna, hanc suā glo-
 riam alteri non dabit, neq; extra templū dñi hoc thimiana
 reperitur. Et qui habet, iam in summis sacerdotib; est, ut ad
 sancta sanctorum introeat, quocūq; ordine, gradu, sexu, eta-
 te, conditione fuerit.

¶ Quod nullis nostris iusticijs digni efficiamur tãto sacra-
 mento & tñ iubemur manducare, & indignis mors minatur.
 Caplm. XVI

OMnes iusticiæ nostræ uelut pannus menstruatus.
 Quis igitur ego dñe Iesu rex gloriæ domine do-
 minantium, sacerdos consecrans, hostia sanctifi-
 cans, princeps pacis, pater futuri seculi. Quis in
 ego ut sub tectum meum in uile tugurium hominis peccato-
 ris diuertas? Vere non sum dignus ut intres sub tectum

182
ET AVDIENDA MISSA

meum, nisi tu uel mox quod neq; Angeli praesumunt pro
 fus dignum facias, uel dignanter interim dispenses, ut indigno
 mihi meam indignitatem non imputes. Alterum humanę fra-
 gilitati impossibile & consuetudini alienum. Alterum igitur de
 tua benignitate fides recta non fidere cogit. Præcipis enim non
solum accipere & manducare in tui cõmemoratione, sed mi-
naris insuper mortem non manducantibus, Nisi inferens ma-
ducaueritis carnem filij hominis, non habebitis uitam in uo-
bis. Con fidens igitur ac tremens, mea infirmitate, mea necessi-
tate, tuo mandato coactus, qui ex indignitate mea mortem ius-
te formido, de multa dignatione tua uitam spero. Qui enim
cum non essem, ex nihilo ut essem uerbo fecisti. Ipse etiam pro-
misisti fideliter in te credentibus uitam eternam. Igitur dñe Ie-
su, uiuifico pane isto, uero manna de celis annũciato nobis,
in Nazareth nato nobis, in Bethleem dato nobis, in Hieru-
salem oblato nobis, in Caluaria accepto, a deo patre misso no-
bis, hodie Angelorum pane refice nos, & ad omne opus bo-
num cor nostrum confirma, mentem meam electis uitæ tue
operum tuorum meditationibus foue, Intelligentiam rectis
iudicijs laudum tuarum attolle, Voluntatem meam semper
perfectis desiderijs accende. Hoc pacto, hac spe, ac tuæ benign-
nitatis fiducia tremens & fidens dñe Iesu, supplex ad mēsam
tuam accessi, accepi, manduco & rumino. Tu tua benignita-
te in ediam refice, infirmitatem roboras, insipientiam dirige,
te porem accende, quoniã tu natura deus meus, iure tuo dñs
meus, benignitate tua pater meus.

¶ Quod non debemus consternari, si non statim in cõica-
 tione Christi oẽm caritatem experimur, saltem semper bona
 uoluntas nequiciam & maliciam excludat. Ca. XVII

Non consternet pusillanimitatem piorum, si non mox
 in eis hic panis oẽm efficaciam ostendet, ut statim
 caritate feruentes & in omne opus bonum parati
 sint, aut tribulatione gaudeant. Panis enim uiuus
 est, panis uidens, sciens, sapiens nutu suo & arbitrio, quatum
 e iij

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ

vult viuificans distribuens unicuique pro ut uult. Neque si te in infirmitate sinat uoluntate, propterea minus liberalem circa te cogites. Vides enim amicissimos illos & dulcissimos in filiis dei Apostolos, de quibus colūnas mundi stabilire decreuerit, in quanta infirmitate, quanta insipientia & uanitate post sanctam illam participationem, qua de manibus eius cōmunicarant, iactabantur. Eadem enim nocte relicto illo omnes fugerunt. Petrus negauit, & sacer totus ille ceterus una contentione disceptabat pro primatu. Multū igitur fidelibus omnibus fidendum, in sacrihuius participatione, licet uanis, licet infirmis, quādū bona uolūtas nequitiam & malitiam excludit. Per fidem ambulātibus, itidem debet esse siue prouisum siue datum. Quid enim tua refert, donatum siue depositū siue traditū sit, modo tuum. Cum fide in cena susceperūt corpus, quia sic ei placuit exercere fidem illorum, & quem promissit paraclitū quinquagesimo die primū donauit. Neque tu infirmeris, fide credens, panem illū quando & quantum uolet uiuificaturum. Grandis enim etiam hęc uita erit, hęc tuę fidei longanimis expectatio.

¶ Quod uere probans seipsum & corpus dñicū diiudicās propter remedia suę imbecillitatis accedit ad sacramentum confidenter accedat & confidat fructum eius. Ca. XVIII

Sacramentum eucharistię panis est uitę, uiuus & uiuificus, plenus omnipotentis uirtutis & sapientissimę artis, & fecundissimę largitatis & uirtutis, omnino non manducanti indigne. Indignus uero māducat, qui uel se non probat uel corpus dñi non diiudicat. Quisquis autem suam imbecillitatem uel suam insipientiam, uel suam sterilitatem agnoscat & confitetur, hic seipm probat. Qui uero propter hęc remedianda recurrēdū discernit ad panem uiuificum, hic diiudicat corpus dñi. Quisquis ergo hoc de seipso probat, illud autē de corpore dñi sentit & iudicat, quātūcūq; arida mente hoc faciat, cōfidenter accedat, edat de pane, certus quia uerum fructum & efficaciam afferet con-

Seipm probat

in piritate
panis, & uoluntate
sacramentum. F
natis, panis h
sacramentum sa
bis e celo da
tum est, & g
conibus eum
simis, pulme
principibus, s
ti attendendo
ruminandus
dus, & parant
dus, confitetur
plendens, a
re languend
neratione ad
ratio mem
tatio, all
eius uel st
catur is
¶ Qu
quod eiu
diuicatur

Cterat, &
tra matu
ria affer
non car
uitam le
li suscita

183

ET AVDIENDA MISSA

tra spiritales indigentias, Ipse enim fenum, annonam, pabulum, panis, edulium, pulmentarium, ferculum, conuiuium, epulum, sacrificium. Fenum iumentis, pabulum brutis, annona saginatis, panis hominibus, edulium debilibus, epulum celeberrimis, sacrificium sacerdotibus. Omnibus omnia factus, qui pro nobis e celo datus est panis. Verbum enim caro & fenum factum est, & granum frumenti, & esca pullis coruorum in uocantibus eum, & panis esurientibus hominibus, edulium infirmis, pulmentarium delicatis, conuiuium amicis, epulum principibus, & sacerdotibus sacrificus cibus, & refectio mentis attendendus, commemorandus, considerandus, conferendus, ruminandus, conseruandus. Hic panis intelligentiae iudicandus, comparandus, diiudicandus, uidendus, gustandus, admirandus, confitendus, laudandus, extollendus. Voluntati concupiscendus, amandus, esuriendus, sitiendus, desiderandus, amorem languendus, & pro eo habendo deficientium, extrema ueneratione adorandus silendus. Attentio, meditatio, consideratio memoriae sunt. Considerat enim ut iudicet. Argumentatio, assentio, iudicatio intelligentiae. Intentio, fiducia, impetus uel studium uoluntatis. Et his modis minatur & manducatur is cibus, actibus imaginis triu scilicet potentiae anime.

¶ Quod efficaciter caro Christi uiuifica nos uiuificet. Et quod eius participatione etiam sicut manducamus ita & manducamur & ipsi incorporamur. Ca. XIX

Caro mea uere est cibus & panis uiuus, imo uiuificus plus quam lignum uitae, quod ab origine plantauerat deus in medio paradisi. Illud enim lignum suo fructu omnem corporalem infirmitatem tollere poterat, & pristinam bonam ualitudinem reparare, sed tamen ultra naturalem sanitatem, nihil uenit, nihil gratiae, nihil gloriae afferre aut conferre poterat. Hic autem panis emundat, non carnem solam, sed & spiritum. Fructus illius carnalem uitam seruari, hic autem panis a morte corporali & spirituali suscitare, in diuinam uitam uiuificare etiam animam.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

quæ uita est corporis, & corpus ipm nō sanare modo, sed & suscitare & confortare & configurare corpus humilitatis nostræ claritati corporis sui. Vt sicut anima & charitas & sapientia & uirtus Christi inflammabit, illuminabit, colorabit animas nostras. Sic & corpus eius stabiliat, clarificet & exilaret corpora nostra, a quibus redundantis spūalium corporū animæ nostræ reficientur eisdem & potioribus. Corpus Christi animabus nostris erit & panis uerus.

¶ Præterea in participatione eucharistiæ manducamus & manducamur, quia sumimus & confortamur, uelut cibū accipimus & manducamus. Verum quia confortatio hæc non nostris sed sumpti uirtutibus agitur, sumentē in se trāsmutās, manducari dicitur. Sicut ferrum ubi ignitur, ferrum haurit & prorsus igne corripitur, V elut igitur ignis ferrum comedit, & ignis ferro comeditur. Sed propius ad hoc punctū res ipsa conuoluit spūalis, V elut enim præceptoris sapientiam, si da discipuli credulitas manducat, & amantium duorū amor pascitur.

¶ Quod corpus Christi panis uitæ est idem & panis angelorū, & eandem sancti patres escam spiritalem in deserto māducauerunt spiritualiter, utiq; quia caro non prodest quicq̃.

Capitulum. XX

Panem angelorū manducauit homo. Hic est panis qui de celo descendit. Descendit de celis, & homo factus. Cuius cum sit filius hominis, nisi quis manducauerit carnem. Et nisi qui manducauerit ex hoc pane nō habebit uitam in semetipso. Igitur ut uiuat in eternū ex hoc pane, necesse est manducet homo panem angelorū. Vnde & angeli uitæ incarnationem, & sancti patres eandem escam spiritalem manducauerunt, credentes, sperantes affectatē expectantes. Nouerunt siquidem ex prima forma instituti edificij celestis templi, lapidē quēdam futurum in caput anguli, qui utraq; faceret unum edificium, structuram sanctam in dño. Et foras illo prædicante & reuelante quo & dante

ET AVDIENDA MISSA

spiritum suum in corda eorum acceperunt illum angula-
 rem lapidem reprobandum ab edificantibus. Igitur & passio-
 nem & obedientiam & nomen ei dandum super omne no-
 men & exaltationem. Hac ergo spe roborati, eandem nobis
 seum escam spiritalem manducauerunt. Hinc etiam propter
 sanguinem agni, uictoriam in bello confortati reportarunt. de
 quo ait ibi de dispensatione uerbi. Et vitam dat mundo pa-
 nis iste, quonia ibi subditur statim. Ego sum panis uitae. Qui
 uenit ad me & credit in me non esuriet, neque sitiet unquam. Et
 subdit. Caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui uiuificat,
 & spiritualis intellectus, quia uerba mea spiritus & uita. Qui
 manducat me, uiuet propter me. Ergo si angeli uiuunt prop-
 ter eum, & ipsi manducant eum. Nam panem angelorum
 manducat homo, ergo panem hominum manducat angelus.
 Quoniam ipse est lapis angularis faciens utrumque parietem in
 uno angulo. Et hoc magis post misterium carnis, ut innuit
 uerba quibus murmurantibus iudeis respondens dixit, Hoc uer-
 bum uos scandalizat, quid ergo si uideritis filium hominis
 ascendente ubi erat prius in equalitate patris. Quomodo scilicet
 scandalizamini audientes eius carnem praecipere uobis manducandam?
 Igitur ante incarnationem angeli eius carnem manducabant
 sicut & patres in deserto per spiritum filii. Spiritus enim ui-
 uificat & caro non prodest quicquam. Et qui in eadem domo del-
 sunt angeli & homines sub uno magno sacerdote, eisdem ui-
 scrimis & sacrificiis participant & pacificis, & de eodem alta-
 ri. Et angelis flumina fluunt aquae uiuentis de uentre eius,
 hoc autem dixit de spiritu sancto quem accepturi erant cre-
 dentes in eum. Et quia spiritum filii acceperunt angeli etiam
 & ipsi filii dei sunt, & deo patri clamant Abba pater.

Quod plene nobis Christus in sacramento datus, sicut
 in passione traditus, & quanto in passio-
 ne plus afflictus, tanto nobis in sa-
 cramento magis datus,
 Ca. XXI.

RISTIA
 re moio, sed &
 a humilitate
 marita si loqu
 colorabit aut
 uer & exaltat
 um corpori ni
 Corpus Christi
 uadit carum &
 elur cibum
 atio hae non
 se tralmoas,
 ferrum hauri
 ferrum come
 punctu res
 pientiam, si
 uoq; amor
 panis ange
 deserto ma
 dicit quicq;
 est panis q
 no factus
 nducau
 de pane no
 rnu ex hoc
 e. Vnde &
 dem escam
 scitatur ex
 ustrati edi
 ut anguli,
 in tam in
 & dante

DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ

ITa plene nobis in sacramento datus, quatenus plene in passione pro nobis traditus, ut quicquid illic pro nobis obtulit, prorsus nobis prosit, sitamē continua commemoratiōe crescamus, ac iam non suum sacrificium sit sed nostrum, nō sua iusticia uel obedientia, sed nostra. Fidualiter cum fiducia causæ nostræ tribunali accedere possem⁹. Quia per hoc sacrificium gratificati deo, magis quam si nūq̄ ceidissimus. Sicut enim arguit Apostolus, omnes mortuos esse si Christus pro omnibus mortuus est. Ita etiam licebit arguere, si Christus pro omnibus factus obediens usq̄ ad mortem, igitur omnes obediētes facti sunt usq̄ ad mortē, quod si obediētes, ergo iusti. Corpus ergo domini traditū pro nobis, & sanguis effusus in remissionem peccatorum & in redemptionē oppressorū, traditum inimicis uincendū uictoria perfecta in omni genere conflictus, quo libuit hosti impugnare. Hic itaq̄ nominatur corpus domini & sanguis, quia nō solum corp⁹ & sanguis, sed & labor, languor, liuor, dolor, meror, angustia, defectio, turbatio, tediū, desolatio animi ei⁹. omnia hæc pro nobis tradita & perfecte tradita sunt. Et hæc ut integrius cognoscamus uidere oportet, quibus inimicis perfecte traditus est. Quia malignissimis demonibus, ac demoniorū principi Draconi, sanguinem Agni sitenti, magis q̄ demones reliquit. Et quanto traditus huic. Certe in omnibus uiribus animalibus, quæ quomodolibet in carne & sanguine spirituum claritate, omnem mentis præstantiam proxime assequentibus, quæ quia in Christo summa fuit, ut clare Draco naturæ sagacitate in tradito ac derelicto sibi cōspexit, proculdubio uniuersam hanc præstantiam in excelso, præ regibus terræ, toto insultu denicere aggressus est. Non ergo solo dolore afflixit sanctam illam animam, sed in omnibus præclarissimis animæ uiribus, nobilissimo spiritu in corpore excita-tis, quæ non abre ad cognoscendū ingenium dicuntur, ad uolendū in dolēs. Indolēs enim & ingenium non intellect⁹ sed corporis ad intelligendū & uolendū dispositiōes, Totū ergo cor

ET AVDIENDA MISSA

pus cum omnibus corporeis & organicis potentis, omnibus interioribus, hoc est, corpus & sanguis, spiritus & spirituum claritas, cum ingenio & indole, ut sola imago interior homo mere inorganicus servaret, perfecte traditum & derelictum ut perfecte pateret, sed non derelictum ut vinceret. Quo perfecte est hostia in odore suavitatis, uniuersae spectantur & probantur trinitati, traditum pro nobis ad tempus, sed in eternum datum nobis. Et quanto magis traditum ac derelictum pro nobis, tanto magis datum nobis. Et ut eterna donationis non parua haberem cautio nem, datum etiam nobis in sacramento, nec imperfecta aut incompleta donatione sed quae perfecte traditur, tam etiam integre datur nobis in sacramento. Et ut sentias quato, puertu, considera primo quata caritate, quata facilitate, quata liberalitate, quata comoditate, quata dignatione. Quid cari quae semp presentem esse. Quid facili quae id uerbo efficere. Quid liberali quae seipsum dare. Quid comodus quae p pane similitudine & uinu limphatu. Quidque dignati quae ut oibus puulor necessitudinib psto assistit. Quid ergo tanta caritate, tanta facilitate, tanta liberalitate, tanta comoditate, tanta dignatione pstitit. Perfecto etiam sumo puertu, & si non sentiamus, licet amanti prima sapiat, sed fructu amatam trahit.

Quae consideranda nobis in sacramento eucharistiae & data sunt, & quae eius affectus attendendus. Ca. XXII.

Utergo in eucharistia, donum liberalitatis, preceptum aequitatis testimonium ueritatis. In dono liberalitatis, affectus donatoris, effectus uel magnitudo muneris, defectus donatorij uel necessitas eius. In precepto, aequitas, facilitas, felicitas. In testimonio ueritatis, autoritas & grauitas dicentis, conueniens congruentia dictorum, claritas & euidentia ueritatis. Item affectus integer, effica, hilaris, effectus, beneficus, honorificus, beatificus, defectus subiectorum necessitati debitorum naturae caretionis, difficultati decernendi, eligendi, exequendi, agendi, paciendi. Vanitati, stulticiae, nequiciae, maliciae. Debemus deo quod decet, precipit, possumus. Decet equa beneficis, sancta officijs, digna maiestati. Praecipit uniuersam legem aequitatis, honestatis, caritatis. Possumus obseruatiam, diligentiam studium, possumus uacationem, obseruationem, studium

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

Debemus proximo, caritatem per pium affectum, edificationem & sanctum exemplum, subventionem per necessarium auxilium. Debemus nobis ipsis penitentiam impositam uel purum propositum, rectum consilium, salutare studium.

¶ Quanta fiducia fidelibus in sacramento eucharistiae data est & quare nobis datus est. CA. XIII.

Magna debet esse fiducia fidelibus omnibus in sacramento eucharistiae, quod propterea datum, ut sciant uotis atque orationibus facilem, qui etiam corporaliter cominus esse uoluit desiderantibus. Is enim ipse adest qui dum in Iudea, Galilea, Samaria clamores orationes omnium exaudivit, petentium lachrimas miseratus, desideria expleuit, quin etiam ultro non uocatus sepe miseratus miseros consolabatur. Datus ergo ad hoc in sacramento altaris per officium sacerdotalis ordinis. Datur & pietati fidelium etiam corporaliter praesens, extra eucharistiam & absque spectibus panis & uini quando datur credentibus in eum. Si enim nono uitam habet qui non carnem eius manducat & non bibit sanguinem eius. Et credens in eum habet uitam eternam, oportebit necessario confiteri, omnem credentem manducare carnem eius & bibere eius sanguinem. Et aliquanto saltem in eo fecundior est communitio pietatis, quam ordinis, quod haec & manducat & bibit. Illa quantum est in laicis manducat solum, nisi quia felici hauustu suppletur pace pietatis, illa tempore & loco alligata, certis tantum personis permessa, formam seruare cogitur. Haec de corde puro fide non ficta, nullam etatem, nullum sexum, nullum genus respuit, omni loco, omni tempore commoda est. Illa sepe damnosa, sed haec semper fructuosa & salutaris.

¶ Quod saltem oportet accedere ad sacramentum cum primo gradu, id est, commemoratione, & si non iudicat, saltem commemoret necesse est, & quod etiam commemorando corporaliter manducare potest, CA. XIII.

186
ET AVDIENDA MISSA

Dominus Iesus quando dixit, quocumque feceritis, in meam facite commemorationem, non dixit, in meam considerationem, aut meam dijudicationem aut meam ruminacionem, aut in meam desiderationem, sed solum qui primus gradus est, in meam commemorationem. Quoniam qui ita facit ut ne meminerit qui dem, consultius non fecisset. Comemoratio igitur fructus est manducatis & bibentis, immo uere manducatis est argumentum. Dicit enim. Ubi cumque fuerint duo congregati in nomine meo, illic ego in medio illorum sum. Quero hoc propter quid ipse in medio, an quia duo congregati sunt: Absit, multorum enim congregaciones & conuenticula odiosa deo, ut qui conueniunt in unum conspirantes aduersus dominum & aduersus Christum eius, non in suo nomine, sed aduersus nomen eius. Nomen ergo suum est, propter quod in medio illorum est. Ubi cumque ergo nomen eius benedictum ex hoc nunc & usque in seculum, laudabile ab ortu solis usque ad occasum, etiam quantumlibet solitario & sequestrato, uere illic ipse est, non solum diuinitate presentens & beniuolentia, sed etiam corporaliter presentens, per uniuersalem beneficentiam, uirtutis, artis & ubertatis uniuersae quae collata est carni & sanguini, ut ueresit commemoranti uaticum in omnem usum necessitatis, antidotum uenenis, unguentum vulneribus, lauachrum sordibus, operimentum nuditati, ornamentum feditati, panis uitae & omnis uitae, panis esurienti, uinum leticiae & alacritatis omni sitienti. Non hic dico datum cuiuslibet homini Christiano ut possit cum uelit sacramentaliter per eucharistiam habere presentem, hoc cum solis datum est sacerdotibus. Sed hoc dico uere presentem commemoranti nomen eius, uere presentem dominum Iesum, non sola deitate sua, sed & carne sua & sanguine & humanitate tota. Quis enim dubitabit corporaliter sepe presentem dominum Iesum suis fidelibus in eorum agonibus, non propter hoc dimisso in caelestibus concessu ad dexteram patris, Quis dubitabit ita posse hoc simul tempore fieri

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE

extra eucharistiam sicut in eucharistia: Quis ad singulos p
 quib⁹ passus est, non humano dico sed materno quin & ma
 tricio eū flagrare affectu. Quod si Paulus iter⁹ parturiit in
 uiscerib⁹ caritatis donec formaretur Christ⁹ in eis. Christus
 dominus amoris Magister & exemplum non amabit: Quod
 si amat, mō corde alienus erit hijs quos amat: Quod si corde
 proxim⁹ ad eo ut eis pregnet, parturiat, lactet, nutriat. Et or
 dini sacerdoti sepe polluto, corrupto & blasphemio, certam p
 sentiam contulit, suis desiderijs, suis amoribus, suis studijs nō
 contulerit. Contulit ergo laudabili nomini suo a solis ortu
 usq³ ad occasum in omni loco. Contulit nomini ei⁹ bñdictio
 in omni tpe, quia ex hoc nunc & usq³ in seculū. Et quid cō
 tulit nomini suo benedictio: Vt quicūq³, ubicūq³ quis in suo
 nomine sui cōmemorationē fecerit, ipse corporaliter p̄sens
 in medio cōmemorantis sit, quemadmodū cōmemorans in
 Christo, ut quicūq³ Christus ipse per interiorē hominem in
 Christo semper Christ⁹ rotus exteriore & interiore homine
 illi corporaliter p̄sens est, uirtute gratiæ carismatū, arte sapiē
 tiæ ubertate liberalitatis. Quæ humana colloquia, q̄ librorū
 lectio, aut æquū fructū cū sacro sancto ac bñdicto hoc nomi
 ne poterūt cōparari. Oia sterilia sunt, nisi quātū nomini sa
 cro sancto cōgruūt ac cōferūt. Magna proinde negociatio
 meditantium, cogitantū, q̄rentiū, ruminantiū, gustantiū, esur
 entiū, cōcupiscentiū, anhelantiū, amantiū, amore languentiū,
 languore deficientiū, qui hijs in omnē usū oīs uirtutis oīs ar
 tis & oīs ubertatis dat⁹ est. Nō hac mea sententiā me puto er
 rare, si tñ erro, parui pēdo errorē q̄n pietatē generat, q̄ i fructu
 oīa nō erit, scilēs q̄ magno fructu negociabor nomē ei⁹ com
 memorādo, sicut nec Paul⁹ abiecit occasiōē q̄ Christ⁹ ammi
 nis traba. Magna inq³ negociatio est, q̄bus ad manū est, p̄lē
 tem habere cū uolūt oīpotentē amatorē, q̄ quia amator est ac
 talis amator, omniū illorū uoto morē gerit. Et q̄ oīpotens p
 omnia morē gerere nouit & potest. Ipse deus, ipse sacerdos,
 ipse adolens, ipse incendens, pacificans, sacrificans primicias,

decimas, afferens hostias, uictimas mactans in pleno ministerio & sanctificatione, ipse hostia uictima, ipse decime, Quicquid igitur expetere possit a deo domino patre, sacerdote, angelo, propheta, rege, Magistro, pastore, uictima, hostia, primitiuis, decimis, pacificis, sacrificiis, holocaustis, intensis, pane propositionis, uniuersum hoc ab eius corporali presentia per nomen eius benedictum & benedictionibus plenius confidere licet. Non enim autem eius memoriale eius. Memoriale eius in commemoratione eius. Commemoratio mirabilium eius escam affert timentibus eum, quia dans escam timentibus, facit memoriam mirabilium suorum. Ergo quoniam facit memoriam mirabilium suorum, etiam dat escam timentibus se.

¶ **Q** corporis sacramentum etiam corporaliter commemorationem recipimus ex uerbis beati Ambrosii apparere uideatur. Ca. xxv
Pro hac mea opinione quam commemoratio etiam corporaliter manducantem presentem & confortantem & ita manducantem afferro, ualde facit uerbum Ambrosii, in de uerbis dei dicens in forma. Sicut semel pro omnibus immolatus est Christus, ita quotiescumque pro peccatis donatur, corporis eius sacramentum sumimus ut per sanguinem eius remissio peccatorum deus. Sed haec Ambrosii sententia inuoluit gratiam quippiam, scilicet ut in iustificatione impiorum & reuiuificatione a morte peccati, semper ea dentur quae in dominica ordinatione necessaria sunt ad hoc, ut uidelicet spiritus sanctus donec, uerbum caro factum deus & manducetur. Sed id quod modo in patribus ueteris testamenti, quod licet interpretatione legislatoris, fide ac desiderio manducauerunt, carnis tamen eius quae nondum erat & sanguinis corporali praesentia non poterunt manducare, unde nec redemptionem a uinculo suae captiuitatis consequerentur, aut plenam remissionem consequerentur, nisi forte dicamur de donatione liberalem de seipso plenam fecisse illis deum, & ita uere uixisse eos spiritu. Sed quod iustissima ordinatione diuinae rectitudinis decorem regni in iudicio sapientum fundauerat, id per uerbum carnem factum restitutum expectari oportuit.

DE SACRAMENTO EUCCHARISTIÆ

¶ Quod quia per esum lapsi sumus, congrue in reparatiōe per esum restituimur & quod dominus Iesus calicem bibit quem optabat.

CA. XXVI.

IN ritu sacrificiorum fere semper esus & refectio cōiuncta cum oblatione. Et ideo christianis summū sacrificium in esu. Et dominus Iesus calicem bibit, quē obtulit in odorem suauitatis. Et congrue hoc in reparatione, quia per esum lapsi. Præterea uita animæ & nutrimentum amor est. Sed in nullo ita amor relucet sicut in contemplatione corporis & sanguinis Christi, ubi pater dedit filium, quem sicut se dilexit. Et si decuisset, se potius dedisset, similiter & spiritus sanctus. Tant⁹ igitur amor ualde pascit bene estimatus. Est igitur hoc sacramentum cibus & potus balsamum & tyriaca omni congrua morbo. Quod spiritualiter sumere, est illud digne reuoluere & estimare, secundum praxim & modum, quo desiderium & amor magis succenditur. Et sic Antonius & illi Macharij solabant. Et pie credendum est non modo tunc adesse dominum Iesum spiritualiter, sed & corporaliter, magis secundum illud quod supra. Vbi duo uel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum. Et non est inconueniens quia si sacramentaliter est in pluribus locis sub duplici miraculo, amplius potest sine miraculo, imo & nostra poterūt post resurrectionem sicut angelis modo. Erit enim corpus nostrum configuratum corpori claritatis eius. Et una anima quæ hic manum subleuat, illic deprimat. Angelus meus adest mihi, suadet aliū contra me. Dominus Iesus apparet sanctis non creditur reliquissedexteram patris, nec iam angelo apparet.

¶ Propositiōes ex euangelio de corpore & sanguine domini, & quomodo sumendū, & quo fructu sumentium, & de ueritate eius.

Ca. XXVII

VE
Sp
Sp
rell
Et
Sp
Nou
g
Qui
Om
sed
Om
Nil
non
Qui
gu
Ego
Erg
Om
&
Nemo
com
Om
Non
Ule
Cred
Om
Qui
Prop
ei
Abie
vult
Et
Et
Habe
ergo
Relu
Om
tris

ET AVDIENDA MISSA

Verba que egolocusus sum uobis, spūs & uita sūt, hoc est, spūaliter & non carnaliter intellecta uitam prestant, Spūs enim uiuificat interiorē hominē, & carnalis in relectus ad hoc non prodest quicquid.

Et quia quidam ex uobis carnales sunt, iam non credūt

spūaliter uiuificantibus uerbis.

Noui a principio qui sint non credituri, & qui me tradituri post quod crediderint.

Qui credit in me habet uitam æternam.

Omne habentem uitam æternā ego resuscitabo eū in nouissimo,

sed ad altiorē uitā, & in cuius cōparatiōe hæc interim uita mors est.

Omni uidens filiū & credens in eum, habet uitam æternam.

Nisi manducaueritis carnem filiū hominis & biberitis eius sanguinē non habetis uitam in uobis.

Qui credit in me non sitiet aliquando, ergo credere est bibere sanguinem eius.

Ego sum panis uitæ, qui uenit ad me non esuriet aliquando,

Ergo uenire ad eum est māducare.

Omne quod dat mihi pater ad me ueniet, Ergo manducat carnem

& bibit eius sanguinem.

Nemo uenit ad me, nisi pater meus traxerit illū, Ergo trahēte patre cōeditur & bibitur, Trahi audire & discere est nimirum.

Omni qui audit a patre meo, & discit ab eo, uenit ad me.

Non quod patrem aliquis uidit, nisi qui est a deo hic uidet patrem,

Ille uidet cui narranti credimus.

Credens haurit uerbum annunciantis & pascitur ab illo,

Omni qui uenit ad me non eiciam foras.

Qui uenit ad me non esuriet aliquando,

Propter incredulitatem dixi uobis, nemo potest uenire nisi fuerit ei datum a patre meo.

Abierunt ergo multi retro quia non crediderunt, Nūquid & uos uultis abire non credentes?

Et Petrus ad quem ibimus, uerba uitæ æternæ habes. Iuxta, I, & II.

Et nos credimus & cognouimus quia tu es Christ⁹ fili⁹ dei uiuī.

Habetis ergo uitam æternam, Iuxta quintā & sextā, Manducatis

ergo carnem filiū hominis & biberitis eius sanguinem.

Resuscitabit ergo uos in nouissimo die.

Omne quod dat mihi pater ad me ueniet, Et hæc est uoluntas pa-

tris mei qui misit me, ut omne quod dat mihi pater, non perdam

DE SACRAMENTO EUCCHARISTIÆ

ipsum, sed resuscitabo in nouissimo die.
Hæc est uoluntas qui misit me patris, ut ois uidens filiũ & credẽs
in eũ, habeat uitã æternã, & ego resuscitabo eũ in nouissimo die.
Descendi de celo, non ut faciam uoluntatem meam, sed uoluntatẽ
eius qui misit me, ut scilicet ueniant ad filium, nõ pereant, non per
dantur, sed uitã habeant in eum credentes.
Filius hominis dat cibũ manentem in uitã æternã, nisi credideritis,
non habebitis uitam in uobis manentem.
Ego sum panis uiuũ, si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in æternũ,
& panis quẽ ego dabo caro mea est, quã ego dabo p̄ mundi uitã.
Hic est panis de celo descendẽs, ut si quis ex hoc manducet nõ moriat̃.
Quia si non manducaueritis carnẽ filij hominis & biberitis eiũ san
guinem non habebitis uitam in uobis.
Qui manducat meã carnẽ & bibit meũ sanguinem habet uitã æter
nam. Et ego resuscitabo eum.
Caro mea uere est cibus & sanguis meus uere est potus, qui mandu
cat carnẽ meã & bibit meũ sanguinẽ in me manet & ego in eo.
Accipite ergo & manducate ex hoc oẽs, Hoc est corpus meũ, Hoc
quocienscunq; facitis in meam facite commemorationem, diligẽter
coglyderantes quæ apposita sunt uobis, dijudicantes corpus do
mini traditum pro uobis, & mortem domini annunciate, quia mã
ducando, commemorando, considerando, dijudicando, ruminãdo,
gustando, esuriendo, concupiscendo, desiciendo, estimando, aman
do, amore languendo uiuificabimur, roborabimur, inflamabimur
in deum uiuum, ut maneamus uiuamus in deo.
Ego sum resurrectio & uita qui credit in me etiam si mortuus fue
rit uiuet,
Et qui uiuit & credit in me non morietur in æternum. Ergo credẽ
do in eũ comedite & manducat caro eius & bibitur sanguis eius.
Quia nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eiũ san
guinem non habebitis uitam in uobis.
Credendo autem in eum, etiam si mortui fuerint, uiuent & non mo
rientur in æternum.
Quia iustus ex fide uiuit, non ex pane sed ex uerbo procedente ex
ore dei.
Hoc uerbo uiuificat credentes, purgat proficientes, quia fide pu
nificat, corda eorum mundificat, amantes lauat mundat, Amantes
delectat, inflammat perfectos. Amen.

189
ET AVDIENDA MISSA

Quomodo operamur cibum qui non perit. Et q̄ crede
re in Christū sit op̄ cibi nō pereuntis. Et credēs uiuit
& fide uiuens resuscitatur in nouissimo die.

Operamini cibum qui non perit. Nota uerba. Operamini
cibum. Et subdit qualem cibum debeāt & uelit eos ope
rari. Cibum scilicet qui manet in uitam æternam, quem
filius hominis dabit uobis, hūc enim pater signauit de
Sigillo ergo patris, operamur cibū. Sed quō poterimus
operari sigillo nisi negociādo in sigillo penes legitimū usū sigilli.
Et quis usus in sigillo legitim⁹ nisi crederet p̄pterea sigilla testimo
niorum loco adhibentur, ut eis tanq̄ testimonio fidei fidatur. Et ad
hunc modum licet non ex integro etiam turba uidetur intellexisse,
quando respondit, querens quid facerent ut operarent opera dei,
sed ut clarius cognoscerent, liquido explanauit, quomodo opera
rentur cibum non periturum.

Hoc scilicet esse op̄ dei, ut crederent in eum quem de⁹ misit,
Nosse igitur deum, & quem deus misit Iesum Christū, hoc est ope
rari cibum qui non perit.

Hæc enim est uoluntas eius qui misit me patris, ut oīs q̄ uidet filiū
& credit in eū habeat uitam æternā, Et ego resuscitabo eū in nouis
simo die. Jam credit & uitam habet.

Quō igit̄ ad uitā resuscitabit, nisi p̄sens hæc fidei uita, mors q̄dā ē ad
secundam uitā cōparata. Lumen lucernæ, lux quædam est. Sed ad
lumen orientis luciferi, tenebræ, Et lumen orientis luciferi, ad illu
cescentē diem tenebræ est. Et illucescens dies ad ortum solē tenebræ
est. Nouissimus autem dies perfectissimæ lucis erit. Ad quā cū eui
gilabimus, uelut a morte resuscitabimur.

Huius uitæ parua quædam sementis est fides credentium,

Amen dico uobis, qui credit in me habet uitam æternam,

Ego sum panis uitæ.

Igitur, credendo in eum operamur cibum qui non perit, interim
in uia magis.

Magis autem operabimur, uidendo estimando, &c. in patria,
Patres uestri manducauerunt manna & mortui sunt, Quia non ut
interioris hominis refectiōnem manducauerunt.

Hic est panis uiuus de celo descendens,

Si quis ex ipso manducauerit non morietur,

Ego sum panis uiuus qui de celo descendi.

Si quis manducat ex hoc pane uiuet in æternum,

g ij

DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ

Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita.
Amen amen dico uobis, Nisi manducaueritis carnem filij hominis
Et biberitis eius sanguinem non habebitis uitam in uobis.
Quia anima in sanguine eius cum omni plenitudine sanctificationis
eius informat sanguinem sicut carnem, quia sanguis de ueritate substã
tiæ hominis uti caro.
Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem hic habet uitam æternam
Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Igitur adhuc aliquantulum
centem & pressum.
Caro enim mea uere est cibus & sanguis meus uere est potus.
Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet
& ego in eo.
Si enim esuriens & sitiens plenitudinem gratiæ & ueritatis anhelet,
Sed qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulare,
Sicut misit me uiuens pater, & ego uiuo propter patrem,
Et qui manducat me, & ipse uiuet propter me.
Manducat qui gustat quoniam suauis est.
Sic manducauit Magdalena quoniam sedebat ad pedes Iesu,
Quoniam primo multum dilexit, Quoniam & unguens, bonum operata est,
Flagellis eius flagellata, opprobrijs eius exprobrata,
Iesu plus quam si ipsa exprobrata fuisset.
Vulncribus eius concrucifixa. Morienti amaro luctu commortua,
Mortis uictori congausa, Tripudians triumphatori.
In omnibus his manducauit carnem filij hominis.
Et bibit sanguinem eius, & propterea uere uiuit in æternum.
Sic participare corpori & sanguini. Hoc manducare est magis quam
si decies millies eucharistiam ad altare de manu sacerdotis arido corde,
frigida uoluntate, licet etiam in statu salutis capiamus.
Qui enim plus amat, ille plus operatur cibum qui non perit.
Sicut enim uita interioris hominis in sapientia, gloria & caritate, sic
necessario talibus nutriatur oportet interior homo
Ex eisdem enim sumus ex quibus nutrimur.
Sed quoniam ad perfectam sapientiam, gloriam, & caritatem, nobis nulla uestra
uia est, nisi per sapientiam gloriam & caritatem, quam dominus Iesus in
carne monstrauit. Ideo nisi carnem filij hominis manducemus, non operabimur
cibum qui non perit, ne habebimus uitam in nobis.
¶ Quod uerba metaphorica eandem uim habent ampliativam quam propria, & quod in omnibus operibus dei philosophantes pascamur.

Ca. XXIX.

190
ET AUDIENDA MISSA

Verba methaphorica habent eandē uim ampliatiuā
quam uerba propria. Vnde quando dicit Paulus,
Patres nostri eandē escā manducauerunt, transi-
mit māducare, spiritualiter affici. Vt quia hoc mē-
tale est, ampliat ad alternas differentias temporum. Nam cor-
poraliter, quod nondū erat manducare non poterant. Igitur
hodie etiā laici bibūt omnes sanguinē domini. Nā si patres
eundem potū spiritualem biberunt, multo euidentī⁹ isti nūc
bibunt. Quod si apertos haberem⁹ oculos, manducarem⁹ nō
solum carnem, biberemus non solum sanguinē filij hominis,
quæ sunt in magnis operibus dei digna cōmemoratio consi-
deratio dijudicatio collatio uacatio uisio gustatio desidera-
tio, sed in omnibus operib⁹ dei philozophātes pasceremur,
ut & ferrum & sabulū & saxa manducaremus. Dicit enim a-
perte Ioannes, omnia per uerbum facta. Et quod per uerbū
increatæ sapientie factum, in uerbo uita erat, est lux hominū.
Quod ergo res facta per uerbum non solum digna ut fieret,
sed sublimis adeo in uerbo, ut cognoscentē in uerbo uiuifica-
ret, & sapientialiter illuminantis quia uita erat lux hominū.
Ad hanc oculorum apertionem non pertingit naturalis illa
mentis latitudo quæ creaturas duntaxat in seipsis cognoscit.
Est ergo hæc oculorum apertio duplex. Quædam in spiri-
tus beatis corpore interim solutis, quorum naturalis latitu-
do multum eleuatur in cognitione rerum in uerbo. Altera
quæ in resumpto corpore cōformato corpore claritatis Iesu.
In omnibus igitur mel de petra & oleum de saxo & manna
super faciem terre & uinum reperire est, si tamen sit qui aper-
tos habeat oculos & ardentē uoluntatem. Si enim inuisibilia
dei per ea quæ facta sunt intellecta Philosophi steriliter con-
spexerūt, iesuni remanentes, quare non per eadem prudēs &
fidelis seruus eundem deum dominū patrem inueniet, adeo
patrem ut in filium adoptet. Sese ergo patrem dat & eternum
filium in fratrem, & spiritum sanctum in donum amoris effu-
si, ut merces, ut cib⁹, ut epulū, ut libamē, ut uinū, ut et esau⁹.

g iij

DE MAGNITVDINE

Ut regnū, ut spōsus, ut uita, ut alacritas, ut gaudiū, ut leticia,
 ut exultatio, ut beatitudo nra ipse sit. Amor noster i deū hęc
 oīa nobis de deo nro cōficiet. Imo qd nō apertos habēti ocu
 los ad cumulū diuitiarū datū est, qn̄ necessitates egestatis in
 firmitatis corporalis nuditas & oīa famis, sitis, lassitudinis in
 strumēta sunt sapientię & iusticię. Semp em̄ alius nobis ne
 cellarius, ut meminerim⁹ spm̄ uite petēdū, Semp nuditas in
 decora. Semp pānositas uerecūda, semp fames, semp sitis, mo
 lesta semp lassitudo, semp uigilia, semp egritudo, quo monea
 mur, panē, uinū, panē sapientię salutatis, decora indumenta,
 uinū spūalis iocūditatis, beatū somnū & requiem in amplexu
 spōsi petere. Nō igit̄ hęc nobis tormēta inflīta, sed inflīta
 monumenta sunt, si sapim⁹ ut quotiens ista patimur, totiens
 uerōz bonorū petēdorū recordemur. O sapientia q̄ de occul
 tis erueris q̄ paterne irascēris, hoc uere est patrē esse ut inter
 irascendum hereditatis auxiliā tribuas.

F I N I S

Sequuntur quaedam collecta ex sacra scriptura de magni
 tudine passionis dñi Iesu Christi eiusdē M. V. uel.

MAGNA gloria regni, magna gloria regis,
 magni amoris argumenta.

Oportebat Christum pati & ita intrare in glo
 riam suam.

Passio uia gloria.

Regnum amoris amantissimum regem. Regis corona uni
 cus amor. Corona regis gloria eius. Vnica corona, uia uni
 ca. Summæ coronæ, summa uia.

Non solum regis gloria, sed & sacerdotis. Iuxta illud. Ve
 sciat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit
 mihi pater, sic facio incensum obedientiæ.

Argumentum grande dilectionis diuinæ, tradentis unigeni
 tum filium. Traditio ergo metitur dilectionem.